

OLAY YÖNETİMİ

Olay yönetimi; beklenen veya beklenmedik doğal veya insan kaynaklı afet ve acil durumlarda; olayın türüne, niteliğine göre afet ve acil durumların bertaraf edilmesinde ve zararların giderilmesinde çalışacak ilgili kurumların koordine edilmesi, ekiplerin oluşturulması ve yönetilmesidir. Olay yönetimi, afetlerin zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci olarak tanımlanır.

Hazırlık aşaması

Başarılı bir olay yönetimi için bölgenin afet risklerinin belirlenmesi ve bu risklerin seviyelerine uygun acil durum eylem planlarının hazırlanması, oluşması muhtemel afet ve acil durumlara müdahale edecek kurumların ve ekiplerin belirlenmesi gerekmektedir.

Olay Yönetimi Eylem Planı Hazırlanması

Acil durum eylem planı, olay yönetiminin seviyesine göre uluslararası, ulusal ve bölgesel olabilir.

Eğitim ve Tatbikatlar

Afet ve acil durumlarda olay yönetimini sağlıklı yürütebilmek için olay yönetiminde görev alacak ilgili kurumların ve ekiplerin, yöneticilerin, acil eylem planına uygun ortak çalışma dili kullanmaları önem arz eder. Bu ortak çalışma dilinin geliştirilmesi için düzenli periyotlarda eğitimler yapılmalı ve bu eğitimler tatbikatlar ile pekiştirilmelidir.

Müdahale Aşaması

Olay yönetiminin en önemli aşamalarından biridir. Olayın niteliğine ve acil durum seviyesine göre müdahalede görev yapacak kurum ve ekipler belirlenir. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (BAADYM), AFAD Müdahale Dairesi Başkanlığına bağlı olarak çalışmaktadır. Ayrıca her bakanlığın Türkiye Afet Müdahale Planı'na (TAMP) göre bakanlıklarda kendi afet ve acil durum yönetim merkezleri de mevcuttur. 112 Acil Çağrı Merkezleri Büyükşehir belediyesi bulunan illerde, valiliğe bağlı olarak kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı bünyesinde faaliyet gösterirler. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADYM) Afet ve acil durumlarda müdahalenin koordine edildiği, 24 saat esasına göre çalışan birimler.

Raporlama

Olay yönetiminin başarılı olabilmesi için gerekli şartlardan birisi de raporlama işlemleridir. Raporlama işlemlerinden elde edilen bilgilerin uzman ekipler tarafından analiz edilmesi çok önemlidir.

Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemleri (AYDES)

Olay yönetiminde çalışan kurum ve ekiplerin operasyon öncesi, operasyon anı ve operasyondan sonraki zaman akışındaki bütün çalışmaların elektronik veri olarak girildiği, gerçek zamanlı çalışan, tüm kurum ve kuruluşlardan afet yönetiminde kullanılacak mekânsal verileri toplamak suretiyle merkezî bir mekânsal veri tabanı oluşturup, afetlerin yönetimi esnasında bu verileri işleyip analiz edebilecek sistemler bütünüdür.

ULUSLARARASI OLAY YÖNETİMİ TERİMLERİ

Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA) Birleşmiş Milletler çatısı altında görev yapan OCHA, olası acil durumlar için hazırlıklılara yardımcı olur. OCHA; erken uyarı bilgisi, zarar görebilirlik analizleri, ihtiyat planlamaları, ulusal kapasite inşası ve eğitimler ile bölgesel ağlardan harekete geçirdiği kapasite yoluyla BM üyesi ülkelere destek olur. OCHA, acil durumlara yönelik uyumlu bir müdahale gerçekleştirilmesi için insani aktörleri bir araya getirmekten sorumludur. (UNDAC) Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyonu Doğa kaynaklı afetlerde ve acil durumlarda, olaydan etkilenen yerdeki saha seviyesinde koordinasyonu yürütmek amacıyla kurulmuş bir sistemdir. UNDAC üyelerini BM üyesi ülkeler ve diğer BM kuruluşları oluşturmaktadır. OSOCC Saha Operasyon Koordinasyon Merkezi UNDAC'ın görevini yerine getirebilmesi için sahada kurduğu koordinasyon merkezidir. UNDAC ekibi bu merkezden görevlerini yürütür. RDC Varış Ayrılış Merkezi Genellikle afetten etkilenen ülkenin havaalanları veya sınır kapılarında kurulur. UNDAC ekibinin görevini yerine getirebilmesi için afet veya acil durumdan etkilenen ülkeye giriş ve çıkış noktalarında kurulan bir koordinasyon merkezidir Yerel Yetkili (LEMA) Afete maruz kalmış ülkede arama ve kurtarma çalışmaları için gelen ekiplerinin muhatap olduğu yerel makamdır. Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu (INSARAG) Üye ülkelerin resmî afet müdahale kurumları ile arama

kurtarma çalışmalarında yer alan sivil toplum kuruluşları ağıdır. USAR Kentsel arama ve kurtarma ekiplerine verilen genel isimdir. USAR ekipleri, 3 seviyede yer alır; hafif USAR ekibi, orta USAR ekibi ve ağır USAR ekibi.

ULUSAL OLAY YÖNETİMİ TERİMLERİ

Afet ve acil durum danışma kurulu 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile revize edilen 5902 sayılı Kanun'a göre, Afet ve acil durumlardan korunmak, afet ve acil durum risklerini azaltmak, afet ve acil durum sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak, politikaları ve öncelikleri belirlemek amacıyla kurulmuştur. Kurul; 1 başkan 14 üyeden oluşur. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) Afetlerle ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı-Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı-Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlığa bağlı-Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak, 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı Yasa ile Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurularak yetki ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanmıştır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Türkiye'de yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afet ve acil durumlara etkin müdahale için görev alacak kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişileri kapsar. Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri (AADYM) Afet ve acil durum hizmetlerini yürütmek üzere 7 gün 24 Saat hizmet veren birim. Kriz Bir mekanizmanın mevcut konumunu ve geleceğini etkileyen hiç beklenmeyen bir anda ortaya çıkan ve genelde önlem alınmakta geç kalınan olumsuz bir durumdur.

OLAY YÖNETİMİNDE KULLANILAN BAZI SİSTEMLER

Olay yönetiminde kullanılan belli başlı bazı sistemler şunlardır:

- AYDES Afet Yönetim Karar Destek Sistemi
- AFKEN Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi
- TABB Türkiye Afet Bilgi Banaksı
- AFAD Lojistik Merkezleri Yönetim Sistemi
- AFAD-RED Deprem Ön Hasar Tahmin Sistemi

ABD ACİL DURUM YÖNETİMİ (FEMA)

1 Nisan 1979 tarihinde, ABD Başkanı'nın emriyle kurulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri, eyalet sistemi ile yönetildiğinden dolayı FEMA, Türkiye'deki AFAD gibi her türlü afet ve acil duruma müdahale etmemektedir. Yerel otoritelerin kaynaklarının yetersiz kaldığı afetlere müdahalede koordinasyonu sağlar. FEMA'da afet öncesi zarar azaltma FEMA Zarar Azaltma Direktörlüğü, afet öncesi risklerin tanımlanması, yaralanmaların ya da ölümlerin önüne geçilmesi ve zaman kazanılmasını sağlayan çalışmalardan sorumludur. Kurumun kasırga, deprem, sel ve su taşkınları için temel analiz programları vardır. FEMA'da Organizasyon Yapısı FEMA Başkanı, doğrudan ABD Başkanı'na bağlıdır. FEMA Başkanı'nın altında, bir başkan yardımcısı ve bağlı birimler bulunmaktadır. Bir nevi Türkiye'deki AFAD Başkanı, başkan yardımcıları ve daire başkanlarının oluşumu gibi bir yapıya sahiptir.

KANADA ACİL DURUM YÖNETİMİ (EPC)

Coğrafyasında sıklıkla afet ve acil durumlar görülmeyen Kanada'da çok sistematik bir afet acil durum yönetimi sistemi vardır. Sistemin kısaca ismi; EPC (Emergency Preparedness Canada), Türkçe karşılığı ise Kanada Acil Durum Hazırlık'tır. Afete hazırlık sürecinde Stratejik Planlama Merkezi hükümetin hazırladığı afetlere dayanıklı olmayı amaçlayan bir merkezdir. Ulusal Destek Planı, acil durumlar ve afetlerdeki çalışmalar ve destekleri içerir. Yerel düzeyde ulusal planlarla uyumlu acil durum planları bulunmaktadır.

KKTC SİVİL SAVUNMA TEŞKİLAT BAŞKANLIĞI

KKTC'de afet ve acil durumlarda olay yönetimini yöneten kuruluş Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı'dır. Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı 5 bölgeden oluşmuştur. RUSYA EMERCOM Devlet Acil Durum Komitesi ve EMERCOM, Sovyetler Birliği döneminde sivil savunma, arama, kurtarma servislerinin denetimi, geniş çaplı afetlerde müdahale çalışmalarını koordine etme amacıyla kurulmuştur.

JAPONYA OLAY YÖNETİMİ SİSTEMİ

Japon hükümeti, afetlerin önlenmesi için en etkin yöntem olarak sistemini, afetlerin önceden haber alınması ve tahmini üzerine kurmuştur. Japonya Kriz Yönetimi'nin karakteristik özelliği; sistemin tam olarak bilgisayar ortamında işletilmesidir. Kıta sahanlığında oluşabilecek tsunami ve büyük depremler için sürekli gözlenen bir altyapı sisteminin Japon Tokyo Afet Ölçüm ve Sayım adlı bir örgütlenme ile birlikte çalışılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Okyanus Tabanı Sismik Uyarı Sistemi (OBS=Ocean Bottom Seismic Sensor System) sistemi oluşturulmuştur. Ulusal acil durum yönetimi modelinin biçimlenişi için temel 4 sorumluluk düzeyi saptanmıştır. Bunlar;

- Ulusal hükümet düzeyi,
- Bölgesel hükümet düzeyi,
- Belediyeler düzeyi,
- Halk-birey düzeyidir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AFET MÜDAHALE SİSTEMİ

Birleşmiş Milletler Ofisleri, BM İnsani İşler Eş Güdüm Ofisi ve BM Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Ekipleri, BM İnsani İşler Eş Güdüm Ofisi (OCHA), INSARAG Sekreterliği görevi yapmaktadır, etkilenen ülkenin kapasitesini aşan afet ve insani krizlerde uluslararası yardım koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. BM Afet Değerlendirme ve Koordinasyon (UNDAC) ekibi, ani başlayan acil durumlara ulaşmak için kullanılan bir OCHA aracıdır. Etkilenen hükümet veya etkilenen ülkedeki yerleşik BM koordinatörü tarafından talep edilmesi durumunda OCHA bir UNDAC ekibi gönderir. INSARAG ve Yapısı INSARAG, 1985 Meksika Depremi ve 1988 Ermenistan Depremi ile birlikte faaliyet göstermiştir. Çünkü değişik dünya ülkelerinden Ermenistan Depremi için ekipler gelmiş, ama her ülke kendine özgü bir çalışma ile arama ve kurtarma faaliyeti göstermiştir. BM çatısı altında faaliyet gösteren afet yöneticileri, devlet memurları, sivil toplum kuruluşları (STK) ve USAR uygulayıcılarından oluşan bir hükümetler arası insani ağ olup yetkisi dâhilinde Uluslararası Afet Zararlarının Azaltılması Stratejisi'nin (ISDR) uygulanmasına katkıda bulunur. INSARAG, 2002 yılında GA57/150 sayılı uluslararası arama ve kurtarma yardımının etkinlik ve eş güdümünün güçlendirilmesi konulu bir BM Genel Kurulu Kararı'na istinaden kabul edilmiştir. Üç INSARAG Bölge Grubu şunlardır;

- Afrika-Avrupa-Orta Doğu bölgesi,

- Güney ve Kuzey Amerika bölgesi,
- Asya-Pasifik bölgesi.

Birleşmiş Milletler İzleme ve Afet Alarm Sistemleri Küresel Afet Alarm Koordinasyon Sistemleri (GDACS), <http://www.gdacs.org> sitesinden, uluslararası afet müdahale topluluğuna, tüm dünyadaki doğal afetlerle ilgili gerçek zamana yakın alarm ve müdahale koordinasyonunun kolaylaştırılması yönünde araçlar sağlamaktadır. Sanal Saha Operasyonları Koordinasyon Merkezi VO, <http://vosocc.unocha.org> adresinde yer alan internet tabanlı bir bilgi yönetim aracıdır. VO, Sanal Saha Operasyonları Koordinasyon Merkezi'nin (OSOCC) sanal bir versiyonudur. LEMA (Local Emergency Management Authorities) Afete maruz kalmış ülkede arama ve kurtarma çalışmaları için gelen ekiplerin muhatap olduğu yerel makamdır. Uluslararası USAR Ekipleri Uluslararası kentsel arama ve kurtarma ekipleri, çöken yapılarda ve diğer doğal ve insan kaynaklı afet ve acil durumlarda arama ve kurtarma çalışmalarını yapan müdahale ekibidir. USAR ekibinin içinde USAR kurtarma ekip personelleri, USAR medikal ekibi personelleri ve USAR lojistik ekibi personelleri bulunur. USAR ekipleri kategorileri INSARAG Yönergeleri, USAR'ın kilit bileşenlerini sağlamak için kendi kapasitelerine göre USAR ekiplerini sınıflandırır. Bahsi geçen 5 kilit bileşen; yönetim, arama, kurtarma, sağlık, lojistikdir. Donanımlarına göre USAR ekipleri; hafif, orta ve ağır USAR ekipleri olarak sınıflandırılır. Geçici Varış ve Ayrılış Merkezi (RDC) RDC, Uluslararası yardım ekiplerinin varışını ve afet sahasına gitmelerini kolaylaştırmak ve koordine etmek amacıyla onların varış noktasında konumlandırılmalıdır. RDC, uluslararası yardım ekiplerinin varışını ve afet sahasına gitmelerini kolaylaştırmak ve koordine etmek amacıyla onların varış noktasında (havalimanları, limanlar, kara yolu gümrük kapıları) konumlandırılmalıdır. Sahada Operasyon Koordinasyon Merkezi (OSOCC) OSOCC kavramı, aslen OCHA ve INSARAG tarafından geliştirilmiştir. Depremden sonra etkilenen ülkelere yardımcı olmak için; uluslararası arama ve kurtarma çalışmaları koordine eden yönetim merkezidir.

AVRUPA BİRLİĞİ SİVİLLERİ KORUMA MEKANİZMASI (EUCPM)

Avrupa Birliği'ne üye 28 ülke ile birlikte Türkiye, Makedonya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ ve Sırbistan da dâhil olduğu ve üst yapısının Avrupa Birliği İnsani Yardım Ofisi (DG ECHO) (Directorate General European Civil Protection And Humanitarian Aid Operations) Avrupa Birliği İnsani yardım ofisinin oluşturduğu yapıdır. Amaç; 28 Avrupa Birliği üye devleti ile 6 birlik dışı devletin dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelebilecek afet ve acil durumlarda Avrupa Birliği adına ortak bir refleks gösterebilmektir.

GÜNEY DOĞU AVRUPA İÇİN AFETE HAZIRLIK VE ÖNLEME GİRİŞİMİ (DPPI SEE)

Türkiye' nin de katılımcısı olduğu Güney Doğu Avrupa İçin Hazırlık ve Önleme Girişimi (DPPI SEE) (Disaster Preparedness and Prevention Initiative for South Eastern Europe), Kasım 2000'de 12 üye ülke için hazırlık ve önleme için uyumlu bir bölgesel bir strateji gelişimine katkıda bulunmak amacıyla (Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Yunanistan, Romanya, Sırbistan ve Karadağ, Slovenya ve Türkiye) (DPPİ) afete hazırlık ve önleme girişimi başlattı.

TÜRKİYE’DE OLAY YÖNETİMİNE GENEL BAKIŞ

Türkiye’de doğal afetlere ilişkin politikalar ilk olarak 1939 Erzincan Depremi sonrası geliştirilmeye başlanmış, 1959 yılında çıkarılan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun ile konuyla ilgili yasal boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Afetlerle ilgili yasal düzenlemeler, 1988 yılında devletin tüm imkânlarının afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşmasını ve afetzede vatandaşlara en etkin ilk müdahalenin yapılmasını sağlamak amacıyla çıkarılan Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik ile devam etmiştir. Türkiye’de afet yönetimi ve koordinasyonu alanında dönüm noktası ise; 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi’dir. Büyük can kaybına ve geniş çaplı hasara neden olan bu deprem, Türkiye’de afet yönetimi konusunun tekrar gözden geçirilme zorunluluğunu acı bir şekilde ortaya koymuştur.

AFET VE ACİL DURUMLARDA OLAY YÖNETİMİ

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ve anılan kanun çerçevesinde yürürlüğe konulan mevzuat uyarınca; afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin koordinasyonunda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı görevlendirilmiştir. AFAD Koordinasyonunda Olay Yönetimi AFAD; risk yönetimi odaklı, sürdürülebilir kalkınmanın önemine haiz, hizmet sunumunda etkililiğe, etkinliğe ve güvenilirliğe özen gösteren, uluslararası düzeyde güçlü ve afet yönetiminde görev alan tüm kurumları etkili bir şekilde koordine eden bir kurumdur. Deprem, su baskını, heyelan, kaya düşmesi, çığ, yangın, fırtına vb. afetleri, muhtemel afet kavramını getirerek afetler olmadan önce, can ve mal güvenliği açısından, gelecekte afete maruz kalabilecek yerleşim yerlerini de kapsayan afetlere, Türkiye’de 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler ile Yapılacak Yardımlara Dair Kanun çerçevesinde uygulama yapılmaktadır. Ayrıca 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu ile afetler sırasında gereken kurtarma ve ilk yardım faaliyetleri düzenlenerek bu konudaki önemli bir boşluk giderilmiştir. Türkiye’de afet ve acil durumlara karşı bütünlükten afet yönetimi döngüsü işlemektedir. Bunlar sırasıyla:

- Zarar azaltma
- Hazırlık
- Müdahale
- İyileştirme Teşkilat Yapısı

5902 sayılı Kanun’un getirdiği kurumsal yapı ve görev anlayışına göre AFAD; idari olarak yatay ve esnek bir yapıda, görev anlayışı bakımından sonuç odaklı, daire başkanlıklarının altında hiyerarşik yapılanma içermeyen, günün ihtiyaçlarına göre kurum dışından da personel görevlendirebileceği çalışma grupları oluşturma yetkisine sahiptir. Afet yönetiminin toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir konu olmasından hareketle 5902 sayılı Kanun ile makro düzeyde politikalar oluşturulması amacıyla Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu kurulmuştur.

TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANI (TAMP)

Türkiye Afet Müdahale Planı’nda, ulusal düzey hizmet grubu planları, il afet müdahale planları, yerel düzey hizmet grubu operasyon planları, yer almaktadır. Hizmet grubu planı, Türkiye afet müdahale sistemi içinde yer alan ana ve destek çözüm ortaklarının görev ve sorumluluklarını, diğer hizmet grupları ile olan ilişkilerini, afet ve acil duruma hazırlık ve müdahale süreçlerini anlatmakta ve afet ve acil durum anında etkin koordinasyon için gerekli olan hizmet grup teşkilini, ekipman ve insan kaynakları kapasitesinin mevcut durumunu ve ihtiyaç duyulan kapasiteyi sunmaktadır. TAMP kapsamında, 28 ulusal düzey hizmet grubu tanımlanmış ve hizmet gruplarının teşkili yapılandırılmıştır. Hizmet grupları ana çözüm ortaklarının destek illerden farklı olarak kendi teşkilat yapıları bulunmaktadır.

Müdahale Organizasyonu

Etkili müdahale yönetimi; hazırlık, müdahale ve ön iyileştirme olmak üzere üç aşamadan oluşur.

Hazırlık çalışmaları:

- Mevcut kaynakları belirleme,
- Plan yapma,
- Organize olma,
- Alet-ekipman ve araçları hazırlama,
- Kapasite geliştirmek, yeni teknolojilerden yararlanma,

- Erken uyarı sistemlerini kurmak, geliştirmek ve test etme,
- Eğitim ve tatbikatlar dzenleme,
- Değerlendirme aşamalarından oluşur.

Mudahale seviyeleri, etki derecesi açısından dđrt gruba ayrılmıştır. Etki derecesine gđre mudahale seviyelerindeki destek durumu gđre şoyledir;

- S1 (Seviye 1): Yerel imkânlar yeterlidir, İAADYM tarafından yönetilir
- S2 (Seviye 2): Destek illerin takviyesine ihtiyaç vardır, İİADYM tarafından yönetilir. 1. Grup destek iller ve arama kurtarma birlikleri destek verir.
- S3 (Seviye 3): Ulusal desteğe ihtiyaç vardır, BAADYM tarafından yönetilir. 1. Grup ve 2. grup destek iller ve ulusal kapasite ile destek verilir.
- S4 (Seviye 3): Uluslararası desteğe ihtiyaç vardır, BAADYM tarafından yönetilir. 1. Grup ve 2. grup destek iller ve ulusal ve uluslararası kapasite ile destek verilir. Mudahale Yönetimi Minimum hiyerarşi, maksimum etkinlik, olay türü ve boyutuna gđre modüler yapıya sahip mudahale organizasyonunda, operasyon servisi, bilgi ve planlama servisi, lojistik ve bakım servisi, finans ve idari işler servisi olmak üzere dđrt servisten oluşur. Bu dđrt servisten operasyonlar servisi, acil durum hizmetleri alt servisi ve ön iyileştirme alt servisinden oluşur. Bakanlıklar, kurum ve kuruluş düzeyinde kurulan hizmet grupları koordinasyonundan ve hazırlanmasından sorumlu oldukları ulusal hizmet grubu planlarında hizmet modelini oluştururlar.

TAMP HİZMET GRUPLARI ve GÖREVLERİ

Ulusal afet mudahale organizasyonunda bu gruplar belirlenmiştir. Bu organizasyonda, operasyon servisi, bilgi ve planlama servisi, lojistik ve bakım servisi, finans ve idari işler servisi bulunmaktadır. Bu servislerin altında yer alan hizmet grupları şoyledir. Destek çđzüm ortakları ve hizmet gruplarının sorumluklarını ünitemizin içerisinde detaylı olarak verildiği için uzun özetinde yer verilmemiştir.

Operasyon Servisi, Acil Durum Alt Servisi Hizmet Grupları

- Haberleşme hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, afet ve acil durumlarda ulusal ve yerel düzeyde kesintisiz ve güvenli haberleşmenin sürdürülmesine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Ulaşım altyapı hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı; deprem afetinden dolayı afet bölgesine en hızlı ve güvenli ulaşımın sağlanması ve seyrüsefer dzenlenmesine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Yangın hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: İçişleri Bakanlığı; deprem afetinden dolayı meydana gelen yangınlara mudahale çalışmalarını yürütmeye yönelik koordinasyondan sorumludur.
- KBRN hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: AFAD, KBRN olayları ile ilgili mudahale çalışmalarını yürütmeye yönelik koordinasyondan tehlikeli maddelerle ilgili mudahale çalışmalarına destek olmaktan sorumludur.
- Güvenlik ve trafik hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: İçişleri Bakanlığı, afet ve acil durumlarda güvenlik ve trafiğin sağlanmasına yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Arama ve kurtarma hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: AFAD; deprem afeti ardından meydana gelen afet ve acil durumlarda arama ve kurtarma hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Sağlık hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Sağlık Bakanlığı; afet ve acil durumlarda olay yerindeki ilk mudahale, halk sağlığı ve tıbbi bakım ihtiyaçlarının karşılanması ile çevre sağlığı hizmetlerinin aksamadan en hızlı şekilde normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Enerji hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, afet bölgesinde elektrik, doğal gaz vb. enerji hatlarının acil onarımını yaparak en kısa sürede bu hizmetlerin normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Tahliye, yerleştirme ve planlama hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: İçişleri Bakanlığı, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Nakliye hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, afet ve acil durumlarda personel, afetzede ve kaynakların nakliye hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.

Operasyon Servisi, Ön İyileştirme Alt Servisi Hizmet Grupları

- Barınma hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: AFAD, afet bölgesinde afetzedelerin acil ve geçici barınma hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Beslenme hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Kızılay, afet bölgesinde afetzedelerin beslenme hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Altyapı hizmet grubu Ana çđzüm ortağı; Çevre ve şehircilik Bakanlığı; afet bölgesinde su, kanalizasyon ve arıtma tesisi vb. hatlarının acil onarımını yaptırarak en kısa sürede bu hizmetlerin normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Hasar tespit hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: Çevre ve şehircilik Bakanlığı; afet bölgesinde, altyapı (su, kanalizasyon, arıtma vb.) ve yapı stokunda meydana gelen yaklaşık ön hasar boyutunu ivedilikle belirlemek ve hasar tespit hizmetlerini yapmaya yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Defin hizmet grubu Ana çđzüm ortağı: İçişleri Bakanlığı; afet ve acil durumlarda vefat edenlerin

defin işlemlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.

- Psikososyal destek hizmet grubu Ana çözüm ortağı: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı, afet bölgesinde afetzedelerin psikososyal destek hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Gıda, tarım ve hayvancılık hizmet grubu Ana çözüm ortağı: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, afet ve acil durumlarda etkilenen tarım alanlarının hasar tespitini yapmak, gıda güvenliğini sağlamak ve ölen, itlaf edilmesi gereken ve etkilenen hayvanların sağlığı konusunda gerekli çalışmaları yürütmeye yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Enkaz kaldırma hizmet grubu Ana çözüm ortağı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; afet bölgesinde enkazın kaldırılmasına yönelik koordinasyondan sorumludur.

Bilgi ve Planlama Servisi Hizmet Grupları

- Bilgi yönetimi, değerlendirme ve izleme hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, afet ve acil durumlara ilişkin her tür bilginin toplanması, kayıt altına alınması ve raporlanması hizmetlerine yönelik koordinasyondan ve müdahale çalışmalarında elde edilen bilgileri değerlendirmek, izlemek ve ilgili birimlere bilginin iletilmesinden sorumludur.

Lojistik ve Bakım Servisi Hizmet Grupları

- Hizmet grupları lojistiği hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD; tüm hizmet gruplarının beslenme ve barınma hizmetlerine lojistik destek sağlamaya yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım hizmet grubu Ana çözüm ortağı: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı, afetzedelere yapılan aynı bağışların depo hizmetleri ve dağıtımına yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Teknik destek ve ikmal hizmet grubu Ana çözüm ortağı: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, afet ve acil durumlarda kullanılan her tür makine ve araçların bakım onarım, yakıt ikmali ve iş makineleri desteğine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Kaynak yönetimi hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, Afet ve acil durumlarda çalışacak ilave personel, teknik uzman, malzeme ve ekipman temini ve izlemesine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Uluslararası destek ve iş birliği hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, yapılacak uluslararası desteklerin (Malzeme, personel vb.) koordinasyonundan sorumludur.

Finans ve İdari İşler Servisi Hizmet Grupları

- Satın alma ve kiralama hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, afet ve acil durumlarda ihtiyaç duyulacak kaynakları acil yardım harcamaları kapsamında satın alma ve kiralama hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Muhasebe bütçe ve mali raporlama hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, afet ve acil durumlarda muhasebe, bütçe ve mali raporlama hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Ulusal ve uluslararası nakdî bağış hizmet grubu Ana çözüm ortağı: AFAD, ulusal ve uluslararası nakdî bağış hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur.
- Zarar tespit hizmet grubu Ana çözüm ortağı: Maliye Bakanlığı, afet ve acil durumlara yönelik zararların mali ve iktisadi boyutunun belirlenmesine yönelik koordinasyondan sorumludur.

DEPREM NEDİR?

Dünya, doğal afetler ile sarsılmakta, her gün bir doğal afet meydana gelmektedir. Depremler, sel felaketleri, kasırgalar, toprak kaymaları en sık duyduğumuz haberler arasında yer almaktadır. Türkiye’de meydana gelen doğal afetlerin en ürkütücüsü depremdir. Deprem olayını etkin ve verimli bir biçimde yönetebilmek için ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri bilmek, önceden tedbir almak ve ilgili hizmet gruplarını yönlendirmek gereklidir. Bu etkiler şunlardır; Öncelikli müdahale gerektirecek birincil etkiler; Can kayıpları ve yaralanmalar, bina ve tesis zararları, ulaşım ve altyapı zararları, barınak, gıda ve giyecek ihtiyacı, ikincil afet oluşumudur. Tali etkiler; Özel ihtiyaç gruplarının oluşması, insanlarda travma, panik ve korku, salgın hastalıklar, hayvansal ve tarımsal zararlar, yapı hasar onarımları, eşya ve malzeme kayıpları, işsizlik ve iş gücü kaybı, eğitimde aksamalar, plansız göçler, konut ihtiyacı, çevresel sorunlardır.

Deprem Etki Seviyeleri Duyulmayan: Titreşimler insanlar tarafından hissedilmeyip, yalnız sismograflarla kaydedilirler. Bu tür depremlerden Türkiye’de her gün yüzlerce olmaktadır.

Çok Hafif: Sarsıntılar yapıların en üst katlarında, dinlenme durumundaki az kişi tarafından hissedilir. Bu tür depremlerde az olsa da ülkemizin değişik bölgelerinde yaşanmaktadır.

Hafif: Deprem ev içerisinde az kişi, dışarıda ise sadece uygun şartlar altındaki kişiler tarafından hissedilir. Sarsıntı, yoldan geçen hafif bir kamyonetin meydana getirdiği sallantı gibidir.

Orta Şiddetli: Deprem ev içerisinde çok, dışarıda ise az kişi tarafından hissedilir. Sarsıntı, yoldan geçen ağır yüklü bir kamyonun oluşturduğu sallantı gibidir. Kapı, pencere ve mutfak eşyaları vs. titrer, asılı eşyalar biraz sallanır.

Şiddetli: Deprem, yapı içerisinde herkes, dışarıda ise çok kişi tarafından hissedilir. Uyumakta olan çok kişi uyanır, az sayıda dışarı kaçan olur. Hayvanlar huysuzlanmaya başlar. Yapılar baştan aşağıya titrer, asılmış eşyalar ve duvarlara asılmış resimler önemli derecede sarsılır. Sarkaçlı saatler durur.

Çok Şiddetli: Deprem, ev içerisinde ve dışarıda hemen hemen herkes tarafından hissedilir. Ev içerisindeki birçok kişi korkar ve dışarı kaçarlar, bazı kişiler dengelerini kaybederler. Evcil hayvanlar ağlarından dışarı kaçar. Bazı hâllerde tabak, bardak vs. gibi cam eşyalar kırılabilir, kitaplar raflardan aşağıya düşerler. Ağır mobilyalar yerlerini değiştirir. A tipi yapılarda çok hasar, B tipi yapıların birazında hafif hasar ve A tipi yapılarda az da olsa orta hasar görülür.

Hasar Yapıcı: Herkes korkar ve dışarı kaçar, pek çok kişi oturdukları yerden kalkmakta güçlük çekerler. Sarsıntı, araç kullanan kişiler tarafından önemli derecede hissedilir. C tipi çok binada hafif hasar, B tipi çok binada orta hasar, A tipi çok sayıda binada ağır hasar, A tipi az sayıda binada ise yıkıntı görülür. Sular çalkalanır ve bulanır. Yıkıcı: Korku ve panik meydana gelir. Araç kullanan kişiler rahatsız olur. Ağaç dalları kırılıp düşer. En ağır mobilyalar bile hareket eder ya da yer değiştirerek devrilir. Asılı lambalar zarar görür. C tipi çok sayıda yapıda orta hasar, C tipi az sayıda yapıda ağır hasar, B tipi çok sayıda yapıda ağır hasar, A tipi çok sayıda yapıda yıkıntı görülür. Boruların ek yerleri kırılır. Çok Yıkıcı: Genel panik yaşanır. Mobilyalarda önemli hasar olur. Hayvanlar rastgele öteye beriye kaçar ve bağırsırlar. C tipi çok sayıda yapıda ağır hasar, C tipi az sayıda yapıda yıkıntı, B tipi çok sayıda yapıda yıkıntı ve A tipi yapıların genelinde yıkıntı görülür. Heykel ve sütunlar düşer. Bentlerde önemli hasarlar olur. Toprak altındaki borular kırılır. Demir yolu rayları eğrilip bükülür yollar bozulur.

Ağır Yıkıcı: C tipi çok sayıda yapıda yıkıntı, B ve A tipi pek çok yapıda yıkıntı görülür. Baraj, bent ve köprülerde önemli hasarlar olur. Tren yolu rayları eğrilir. Yer altındaki borular kırılır ya da eğrilir. Asfalt ve parke yollarda kasisler oluşur. Zeminde birkaç desimetre ölçüsünde çatlaklar oluşabilir. Bazen 1 m. genişliğinde çatlaklar da olabilir. Nehir teraslarında ve dik meyilli yerlerde büyük heyelanlar olur.

Çok Ağır Yıkıcı: İyi yapılmış yapılarda, köprülerde, su bentleri, barajlar ve tren yolu raylarında tehlikeli hasarlar olur. Yol ve caddeler kullanılmaz hâle gelir. Yer altındaki borular kırılır. Yer, yatay ve düşey doğrultudaki hareketler nedeniyle geniş yarık ve çatlaklar tarafından önemli biçimde bozulur. Çok sayıda yer kayması ve kaya düşmesi meydana gelir. Kum ve çamur fışkırmaları görülür.

Yok Edici: (Manzara Değişir) Pratik olarak toprağın altında ve üstündeki tüm yapılar baştan başa yıkıntıya uğrar. Yer yüzeyi büsbütün değişir. Geniş ölçüde çatlak ve yarıklarda, yatay ve düşey hareketlerin yön miktarları izlenebilir. Kaya düşmeleri ve nehir kıyılarındaki göçmeler çok sık gözlenir. Yeni göller ve çağlayanlar oluşabilir. Müdahale seviyeleri, etki derecesi açısından dört gruba

ayrılmıştır.

Ulusal Düzeyde Koordinasyon Birimleri

Ulusal düzeyde koordinasyon birimi olarak;

- Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu (AADDK),
- AFAD Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi,
- Bakanlıkların afet ve acil durum yönetim merkezleri,
- İl afet ve acil durum koordinasyon kurulu,
- İl afet ve acil durum yönetim merkezleri,
- Gerekli görülmesi hâlinde ilçe afet ve acil durum yönetim merkezleri görev yaparlar.

Afet ve Acil Durum Danışma Kurulu (AADKK)

Afet ve acil durumlardan korunmak, afet ve acil durum risklerini azaltmak, afet ve acil durum sonrası yapılacak faaliyetler hakkında öneriler sunmak, politikaları ve öncelikleri belirler.

Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AFAD AADYM)

Büyük ölçekli, doğal, teknolojik ve insan kaynaklı afet ve acil durumlar ile Cumhurbaşkanı ve/veya yetkilendiği yardımcısı veya İçişleri bakanı tarafından acil durum veya afet olarak değerlendirilen diğer olay ve durumlarda ulusal düzeyde etkin müdahale ve koordinasyonu sağlamaktır. Bakanlıklar afet ve acil durum yönetim merkezleri (BAADYM) Bakanlıklarda, bakan yardımcısı veya yetkilendirilecek yardımcılarının başkanlığında, 7/24 saat çalışma esasına göre çalıştırılır. Görevleri Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

DEPREMDE GÖREV ALACAK HİZMET GRUPLARI

Depremelerin seviyesine ve vermiş olduğu tahribata göre hizmet grupları görevlendirilir. Bu ünite Marmara Depremi'nin bir benzeri düşünülerek hizmet gruplarına görevlendirme yapılacak olup hizmet gruplarının yapacağı işlerden bahsedilecektir. Depremde TAMP'a göre tüm hizmet grupları görev yapar.

1. Haberleşme hizmet grubu
2. Ulaşım altyapı hizmet grubu
3. Yangın hizmet grubu
4. KBRN hizmet grubu
5. Güvenlik ve trafik hizmet grubu
6. Arama ve kurtarma hizmet grubu
7. Sağlık hizmet grubu
8. Enerji hizmet grubu
9. Tahliye, yerleştirme ve planlama hizmet grubu
10. Nakliye hizmet grubu
11. Barınma hizmet grubu
12. Beslenme hizmet grubu
13. Altyapı hizmet grubu
15. Defin hizmet grubu
16. Psikososyal destek hizmet grubu
17. Gıda, tarım ve hayvancılık hizmet grubu
18. Enkaz kaldırma hizmet grubu
19. Bilgi yönetimi, değerlendirme ve izleme hizmet grubu
20. Hizmet grupları lojistiği hizmet grubu
21. Aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım hizmet grubu
22. Teknik destek ve ikmal hizmet grubu
23. Kaynak yönetimi hizmet grubu
24. Uluslararası destek ve iş birliği hizmet grubu
25. Satın alma ve kiralama hizmet grubu
26. Muhasebe bütçe ve mali raporlama hizmet grubu
27. Ulusal ve uluslararası nakdi bağış hizmet grubu
28. Zarar tespit hizmet grubu

KİMYASAL, RADYOLOJİK ve NÜKLEER VAKALARDA OLAY YÖNETİMİ

İnsanlık tarihi boyunca gerçekleşen kimyasal, radyolojik ve nükleer olaylar büyük ölçekli can kayıplarına, büyük yıkımlara ve çok sayıdaki insanın yer değiştirmesine neden olmuştur. Bu tür olaylar aynı zamanda; çevre, iklim, insan sağlığı sosyal düzen üzerinde şiddetli ve uzun vadeli olumsuz sonuçlar oluşturmuştur. Yaşadığımız yüzyılda gelişen teknoloji, artan siyasi ve uluslararası gerginliklerle birlikte kimyasal, radyolojik ve nükleer silahların teşkil ettiği tehdit ve tehlikeler hızla artmaktadır. Bu silahlar ve silah yapımında kullanılan malzemelerin karşıt gruplar gibi devlet dışı unsurlar tarafından edinilmesi de artan riskler arasındadır. Bir başka tehlike ise gelişmekte olan endüstri ile birlikte kimyasal, radyolojik ve nükleer malzemelerin sanayi kazaları sonucu çevreye yayılma olasılığıdır. Kimyasal, radyolojik ve nükleer alanda mevcut riskleri ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için kriz yönetimi anlayışından risk yönetimi anlayışına geçilmesi kaçınılmazdır. Ulusal ve yerel düzeyde yapılan hizmet grubu operasyon planları risk yönetimi anlayışına göre hazırlanmıştır. Bu planlamalar; olay öncesi, olay anı ve olay sonrası düşünülerek hazırlanmıştır. Yapılan planlamalarda kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer aynı başlık altında incelenirse de kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer maddelerin her birinin insan sağlığı ve çevre üzerinde oluşturduğu etkiler farklı etkileşim mekanizmalarıyla gerçekleştiğinden bu maddelere uygulanan yöntemlerde büyük farklılıklar göstermektedir. KBRN olaylarına müdahalenin ilk adımı olan KBRN maddelerinin tespiti ve sınıflandırılmasının yapılması; arındırma ünitelerinin kurulması ve arama kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesi için gerekli verilerin alınması sırasında görevli kurumları ve müdahale öncesi ve sırasında izlenecek prosedürleri belirler. Kimyasal, radyolojik ve nükleer alanlarda ortaya çıkacak vakalarda iyi bir olay yönetimi için; Kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer kelime grubunun kısaltması olarak kullanılan KBRN teriminin kimyasal, radyolojik ve nükleer alt başlıklarının incelenmesi gerekmektedir. Kimyasal Tehlike; Canlılar üzerinde tahriş edici, yakıcı, felç edici veya öldürücü etkileri olan, deri solunum veya sindirim sistemi yoluyla bünyeye girebilen gaz, sıvı ya da katı şeklindeki toksik kimyasal maddelerin kasten veya kazaen çevreye yayılmasına neden olacak her türlü tehlike kimyasal tehlikedir. Bu tehlikelerin oluşabileceği risk alanları üç ana başlık altında toplanabilir.

1. Toksik endüstriyel kimyasallar
2. Evsel kimyasallar
3. Kimyasal savaş ajanları

Tehlike oluşturacak kimyasalları sınıflandıracak olursak;

1. Fiziksel durumlarına göre (katı, sıvı, gaz, aerosol, buhar)
2. Fizyolojik özelliklerine göre: • Sinir ajanları, • Yakıcı ajanlar, • Kan zehirleyici ajanlar, • Boğucu ajanlar, • Kapasite bozucu ajanlar, • Kargaşa kontrol ajanları.
3. Uçuculuklarına göre (kalıcı ajanlar, uçucu ajanlar) Radyolojik Tehlike; Nükleer ve diğer radyolojik ışınım kaynaklarının çevreye yaydığı radyoaktif maddelere bağlı olarak canlılar üzerinde oluşan zararlı veya ölümcül tehlikedir. Bu tehlikeye neden olabilecek risk alanları üç başlık altında toplanabilir;
  1. Nükleer santral kazaları
  2. Radyoaktif serpinti silahları
  3. Radyoaktif kaynak kazaları

Nükleer Tehlike; Nükleer patlamalarda. Nükleer enerji üretim veya depolama tesislerinde, nükleer yakıt veya atık madde nakliyatlarında meydana gelen kazalar veya sızıntılar sonucunda, çevreye yayılan radyasyonun oluşturduğu tehlikedir.

KİMYASAL, RADYOLOJİK ve NÜKLEER VAKALARA MÜDAHALE ŞEKİL ve ESASLARI

Kimyasal, radyolojik ve nükleer tehdit ve tehlikeleri gözden geçirdikten sonra bu alanda gerçekleşecek olaylarda müdahale şekil ve esasları üzerinde durulmalıdır. Kimyasal, radyolojik ve nükleer alanları içeren Ulusal Düzey KBRN Hizmet Grubu Operasyon Planı'nda müdahale esasları belirlenmiştir. Bu planlar kapsamında AFAD koordinasyonunda ilgili kurumlar işbirliğinde olay türü planlamalar yapılma aşamasındadır. Hali hazırda tamamlanmış URAP (Ulusal Radyasyon Planı) ilk olay bazlı plandır. KBRN Hizmet Grubu Operasyon Planı, Türkiye Afet Müdahale Planı çerçevesinde ikincil veya birincil afet olarak meydana gelebilecek kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehlike durumunda halkın sağlığını ve çevrenin korunması, can ve mal kaybının en aza indirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması amacı ile olayın meydana geldiği bölgede;

- Keşif yapmayı,
- Olay türünü tespit etmeyi,
- Sıcak, ılık ve soğuk bölge sınırlarını belirlemeyi,
- Arındırma faaliyetlerinin başlatılması ve sürdürülmesi,
- Kirli bölgede arama ve kurtarma faaliyetlerini başlatma ve sürdürme,
- Olay bazlı planları uygulamayı amaçlamaktadır.

Kimyasal, radyolojik ve nükleer alanda olay yönetimi aşamasında yer alan çeşitli ulusal ve uluslararası kurumun ve kuruluşlar yer almaktadır. Bu kurumlar; Uluslararası kurum ve kuruluşlar;

- Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA)
- Uluslararası Radyasyondan Korunma Komitesi (ICRP)
- Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom)
- Avrupa Radyolojik Veri Alışveriş Platformu
- Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi (CERN)
- Nükleer Tedarikçiler Grubu (NTG)
- Zanger Komitesi
- Uluslararası KBRN Sözleşmeler Ulusal kurum ve kuruluşlar;
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)
- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK)
- Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)

Ulusal Zehir Merkezi (UZEM Kimyasal, radyolojik ve nükleer alanda ortaya çıkan bir vakada başarılı bir olay yönetimi yürütebilmek için olay olmadan gerekli hazırlıklar yapılmış olunmalıdır. Risk haritaları çıkarılarak olay bazlı planlar yapılmalıdır. Yapılan planlamaların eksikliklerini tespit edebilmek ve planların işlerliğini görebilmek için masa başı ve saha tatbikatları yapılmalıdır. Bu çalışmalar sonucunda planlar güncellenmeli ve her daim bu alanda meydana gelebilecek olaylara hazır bulunulmalıdır. Bu kapsamda;

- Afet öncesi; Planlama, eğitim, hazırlık, tatbikatlar, envanter tespiti
- Afet Esnası; Toplanma, koordinasyon, saha destek ekiplerinin intikali, destek ekipmanlarının intikali, teknik destek
- Afet sonrası; Destek ekipmanlarının toplanması, saha destek ekiplerinin çağırılması, tecrübe analizi, iyileştirme sürecine geçiş, planların güncellenmesi yapılması gerekmektedir. Herhangi bir kimyasal, radyolojik ve nükleer olay meydana geldiğinde aşağıdaki ekipler çerçevesinde olaylara müdahale edilir.

Operasyon ekipleri:

- Acil durum ihbar değerlendirme ve yönlendirme ekibi,
- Müdahale personeli güvenliği ekibi,
- Güvenli bölge belirleme ekibi,
- Orman ve su havzaları kirlilik belirleme ekibi,
- Keşif ve tespit ekibi,
- Meteorolojik veri değerlendirme ve bilgilendirme ekibi,
- Olay yeri ve çevre güvenliği ekibi,
- Tarımsal alan kirlilik belirleme ekibi,
- Raporlama ve bilgilendirme ekibi.

Lojistik ekipler:

- KBRN Malzeme temin ekibi Olaya müdahale aşamasında planlanan organizasyonun yürütülebilmesi için çeşitli bakanlıklar ve yerel teşkilatların bir koordinasyon çerçevesinde çalışması gerekmektedir. Olası bir kimyasal, radyolojik ve nükleer vakada yönetmelik ve planlamalar kapsamında belirlenen görevleri koordineli olarak icra edecek kurumlar;

Ulusal düzeyde AFAD koordinasyonunda;

- Genelkurmay Başkanlığı
- İçişleri Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Tarım ve Orman Bakanlığı

Yerel düzeyde Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinasyonunda;

- Belediyeler
- İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- İl sağlık Müdürlüğü
- Orman Bölge Müdürlüğü

- Meteoroloji Bölge Müdürlüğü
- İl Emniyet Müdürlüğü
- İl Jandarma Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Bölge Komutanlığı
- Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü

BIYOLOJİK AFETLER ve SALGIN HASTALIKLARDA OLAY YÖNETİMİ

İnsanlık tarihi boyunca gerçekleşen biyolojik afetler ve salgın hastalıklar, büyük ölçekli can kayıplarına neden olmuştur. Bu tür olaylar aynı zamanda; çevre, iklim, insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar oluşturmuştur. Yaşadığımız yüzyılda gelişen teknoloji, artan siyasi ve uluslararası gerginliklerle birlikte biyolojik silahlar ve salgın hastalıklara neden olan tehdit ve tehlikeler hızla artmaktadır. Biyolojik silahların terörist gruplar gibi devlet dışı unsurlar tarafından edinilmesi de artan riskler arasındadır. Biyolojik olaylar ve salgın hastalıklarda olay yönetimi, gerek mevzuat kapsamında gerekse afet öncesi planlamalar kapsamında aynı kategoride değerlendirilmiştir. Olay yönetimi açısından da bakış aynıdır. Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer bir olay meydana geldiğinde diğer afetlerde olduğu gibi önceden belirlenmiş kurumlar belirli bir koordinasyon içerisinde çalışmak zorundadır. Bu koordinasyondaki kurumların aktifliği, meydana gelen risk faktörü ile değişiklik göstermektedir. Olay biyolojik bir vaka veya salgın hastalık durumu ise Sağlık Bakanlığı koordinasyonu çerçevesinde bütün kurumlar görev alır. Biyolojik afet ve salgın hastalıkların olay yönetiminde, daha öncede bahsedildiği gibi, Türkiye Afet Müdahale Planı'nda KBRN Hizmet Grubu Operasyon Planları devreye sokulur ve 2016 Aralık ayı itibari ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından çalışmaların devam ettiği olay bazlı planlar kullanılır. Olay bazlı planlar, olması muhtemel kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer alandaki olaylar üzerine yapılan planlardır. Süreç içinde insanoğlunun şiddet kullanımında sadece silahlar değişikliğe uğramış ve kitlesel ölümlere yol açan imha gücü yüksek silahlar bir tarafta geliştirilirken, insanlarda hastalık yapan, geçmişte yok edilmeleri için uğraşılan bazı mikroorganizmalar tekrar üretilerek yeni bir savaş terminolojisi olan biyolojik savaşlar ortaya çıkmıştır. Biyolojik bir afet durumunda iyi bir olay yönetimi sergileyebilmek için öncelikle bazı tanımlamaların bilinmesi gerekmektedir. Biyolojik Tehlike: İnsanlar, hayvanlar ve bitkiler üzerinde her türlü hastalık yapıcı, zehirleyici veya ölümcül özellikleri bulunan canlı organizmaların ürettiği biyolojik maddeler ve emniyetsiz laboratuvar prosedürleri gibi koşulların oluşturduğu tehditlerin tümü biyolojik tehlikedir. Biyolojik maddelerin kasten veya kazaen çevreye yayılmaları hemen fark edilemeyebilir.

Biyolojik savunma: Biyolojik harp maddeleri kullanılan saldırılara karşı, savunma önlemleri saptama veya icra etmekte kullanılan yöntem, plan ve usullerdir.

Biyolojik Ajan: Biyolojik savaş ya da biyoterörizm amacıyla kullanılan mikroorganizmalara ve ürettikleri toksinlere biyolojik ajan denir.

Biyolojik Ajanların Özellikleri:

- Canlılara zarar veren en tehlikeli silahlardanır. Çok küçük miktarları bile etkilidir.
- Genellikle etkileri ani olarak ortaya çıkmaz. Belirtilerin ortaya çıkması haftalar alabilir.
- Tespitleri için özel cihazlara ihtiyaç duyulur. Belirtileri geç ortaya çıktığı için fark edilmeleri noktasında geç kalınabilir.
- Laboratuvar ortamlarında kısa sürede ve az maliyetle üretilip değişikliğe uğratılabilir.
- Vücuda solunum, sindirim sistemi ve deri yoluyla girerek hastalık yaparlar.
- Yaşayan organizmalar olduklarından uygun ortamlarda hızla çoğalma ve kalıcı olma özelliğine sahiptirler.
- Antibiyotik gibi koruyucu önlemlere karşı direnç geliştirebilirler. Biyolojik ajanlar üç temel gruba ayrılır;

1. Bakteriler (şarbon, veba, kolera, tularemi, ruam, tifüs, difteri, buruselloz, tifüs)

2. Virüsler (AIDS, grip, suçiçeği, kuduz, ebola, sarıhumma, kırım-kongo...)

3. Toksinler Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle, biyolojik doğal afetlerin, çok sık görülebileceği riskli bir bölgede bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin büyük bir bölümünün iklim ve meteorolojik özellikleri zararlı mikroorganizmaların ve taşıyıcıların gelişmesi ve çoğalması için de uygun yerlerdir. Bu nedenle tarih boyunca Anadolu'da sıtma başta olmak üzere, bulaşıcı hastalık salgınları yaşanmış, çok sayıda ve büyük boyutta biyolojik zararlıların istilasına uğranmış, çok farklı salgın hastalıklarla karşılaşmıştır. Özellikle İç ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz de hemen her yıl tarım alanlarında süne ve kımıl adı verilen zararlı böcek salgınları, büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Yine ormanlarımızda bazı zararlı kurt ve böcekler nedeniyle zaman zaman büyük tahribat görülmektedir. Bunun için her yıl belirli mevsimlerde ve devamlı olarak ilgili kurum ve kuruluşlarca gerekli meteorolojik ve tarımsal uyarılar yapılmakta, bu zararlılarla mücadele edilmekte, vatandaşlar

bilinçlendirilmekte ve uygun önlemlerin alınması sağlanmaktadır. Şüphesiz bu ciddi önlemler alınmadığı takdirde, tarım ürünlerine, insan sağlığına ve hayvan varlığına zarar verebilecek boyutta biyolojik zararlılara bağlı doğal afetlerin yaşanılması kaçınılmazdır. Biyolojik alanda yaşanılacak bir vakada başarılı bir olay yönetimini yürütebilmek için olay olmadan gerekli hazırlıklar yapılmış olunmalıdır. Risk haritaları çıkarılarak olması muhtemel olaylar üzerinden olay bazlı planlar yapılmalı ve mevzuatlar da dikkate alınarak koordinasyonlar önceden yapılmalıdır. Yapılan planların eksikliklerini tespit edebilmek ve planların işlevselliğini görebilmek için eğitim ve tatbikatlar yapılmalıdır. Kimyasal, radyolojik ve nükleer afetlerde olay yönetimi konusu ele alındığında Türkiye Afet Müdahale Planı'ndan bahsedilmiştir. Planda 28 hizmet grubu olduğu ve bu hizmet gruplarının afet esnasında, afetin çeşidine göre, uygun zamanlarda devreye gireceği belirtilmiştir. Şayet olay, biyolojik veya salgın hastalık şeklindeyse veya herhangi bir afetin sonrasında ikincil afet olarak biyolojik afet veya salgın hastalıklar ortaya çıkmış ise haberleşme, ulaşım altyapı, güvenlik ve trafik, arama kurtarma, KBRN, nakliye, sağlık, tahliye yerleştirme ve planlama, alt yapı, enerji, barınma, hasar tespit, yangın, enkaz kaldırma, gıda tarım ve hayvancılık, zarar tespit hizmet grupları devreye girer. Biyolojik ajanlara karşı savunma tedbirlerinden sorumlu makam; Sağlık Bakanlığıdır. Ancak müdahale planları kapsamında ilgili kuruluşlar da kendi hizmetleri ile alakalı savunma tedbirlerini almakla sorumludurlar

TOPLU NÜFUS HAREKETLERİNDE OLAY YÖNETİMİ

Toplumlar, insanlık tarihi boyunca savaşlardan, kuraklıktan, yeni yurtlar edinebilmek için, daha konforlu yaşam için bir yerden bir yere göç etmişlerdir. İnsanlık tarihinde büyük bir yere sahip olan Türkiye’de de Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası toplu nüfus hareketleri yaşanmıştır. Dünya tarihinde farklı dinlere ve milletlere ev sahipliği yaparak genel itibarıyla yerleşim amaçlı olsa da, kıtalar arasında köprü vazifesi görmüş olan Anadolu’nun misafirperver ev sahipleri, hem dinî yükümlülük hem de insanlık vazifesi addederek gönül kapılarını her zaman çaresize, mazluma ve yurtsuza açmıştır.

CUMHURİYET ÖNCESİ TOPLU NÜFUS HAREKETLERİ

Başta iklim ve jeopolitik konumu olmak üzere, tarih boyunca Anadolu; limanlar, ticaret yolları, verimli tarım alanları ve stratejik savunma güzergâhlarına sahip olmuştur. Bu özellikleri itibarıyla ekonomik ve sosyal potansiyelinden dolayı çekim merkezi hâline gelmiştir. Kırım Tatarlarıyla başlayan göç dalgaları, ilk 1850 yıllarında başlamıştır, akabinde Çerkez, Gürcü halkı ile birlikte, Çeçenler, Lazlar, Dağıstanlılar Kafkaslar’da yaşayan birçok halkın göç hareketleri başlamıştır. Osmanlı Devleti’nde, en az Kırım Tatarlarının göçü kadar dramatik sonuçları olan Çerkez göçü de Anadolu’nun nüfus yapısını etkileyen kitlesel toplu hareketler olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinci Dünya Savaşı’na kadar 2,5 milyon civarında Çerkez nüfusu göç etmek zorunda kalmıştır. Osmanlı Devleti’nde diğer bir göç dalgası ise Gürcü göçleridir, bu göç dalgası 1 milyon üzerindedir, bu toplu nüfus hareketi İlk olarak Osmanlı-Rus Savaşı, 1828-1829 yılları sonrasında başlayan Gürcü göçleri 1921 yılına kadar devam etmiştir. İlk defa Türkiye’ye Fatih Sultan Mehmet zamanında getirilen Arnavutlar, 1468 senesinde İstanbul’un Arnavutköy semtine yerleştirilmişlerdir. Anadolu’ya göçler incelenirken, özellikle 19. yüzyılda Polonyalıların Osmanlı topraklarına yaptıkları göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan Polonezköy, eski adıyla Adampol semti, yine dikkat çekici özelliindedir. Osmanlı topraklarına yapılan Arap göçlerinde, yaşanan savaşların çok etkisi olmuştur. Arap devletlerinin Anadolu’ya Osmanlı döneminde yaptıkları savaş ve seferler sonrasında pek çok Arap Anadolu topraklarında kalmışlardır. Akdeniz bölgelerindeki Arap Alevilerinin Anadolu’ya geliş sebebi ise ülkelerinde yaşadıkları baskılardandır. Bu etkenlerin haricinde Arap aşiret ailelerinin Anadolu’ya yerleşmelerinin diğer bir nedeni ise Anadolu’da ticaret yapma istekleridir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bosna’yı işgal ettikten sonra 1918 yılına kadar, Osmanlı topraklarına Boşnaklar dört büyük toplu nüfus hareketi ile göç etmiştir. 1978 yılında, görülen göç bu bakımdan ilk büyük göç olarak niteleyebiliriz. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun Bosna’yı işgalinden hemen sonra olmuştur.

CUMHURİYET SONRASI TOPLU NÜFUS HAREKETLERİ

Anadolu’ya göçler, Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Anadolu’ya göç edenlerin göç etmeden önce yaşadıkları topraklarda baskılara, acılara maruz kalmış ve buldukları topraklarda huzur, can güvenliği bulamamışlardır. Son derece trajik kayıplar, üzüntüler yaşadktan sonra, Anadolu topraklarına göç etmişlerdir. Cumhuriyet sonrası döneminin ilk göç hareketi, Türk-Yunan Mübadelesi belirlenen 1923 yılında esasları ile gerçekleşmiştir. İsminden de anlaşılacağı üzere yapılan anlaşma, bu göç hareketiyle karşılıklı yapılmıştır. Yunanistan’dan 1922-1938 yılları arasında 400 bine yakın kişinin geldiği bilinmektedir. Türkiye’ye gelen Yugoslavya-Makedonya’dan kitlesel göç hareketlerinde Cumhuriyet sonrası Anadolu topraklarına yapılan, diğer bir önemli göç hareketidir. Makedonya’dan, Türkiye Cumhuriyeti’ne ilk toplu nüfus hareketi 1924 yılında Makedonya’da yaşayan Türk asıllı soydaşlarımızın göç akını gerçekleşmiştir. Yugoslav Federal Halk Cumhuriyeti hükümetinde başbakan ve savunma bakanı olan Tito, 1953 yılında Türkiye’yi ziyaret ettiğinde imzalanan Serbest Göç Anlaşması ile birlikte, Türkiye’ye üçüncü göç furyası Makedonya’dan başlamıştır. Anadolu topraklarına, Cumhuriyet döneminde gerçekleşen toplu nüfus hareketlerinden bir diğeri de Bulgaristan’dan gelen göç hareketleridir. Bulgaristan’dan dört aşamada 800 bin kişiye ulaşan göçler, 1989 yılına kadar sürmüştür. Çin tarafından 1950 yılında, Doğu Türkistan’ın işgali ve Doğu Türkistan’da yaşayan Türklerin etnik kimliği ve dini inançlarına karşı yapılan baskı ve şiddetten dolayı, Doğu Türkistan’dan Türkiye’ye göçün nedeni olmuştur. Çoğunluk Azeri olmak üzere etnik kökenler bakımından Fars ve Kürt kökenlilerin yer aldığı 1 milyona yakın kişi 1979’da meydana gelen İran İslam devrimi sonrasında Anadolu topraklarına göç etmişlerdir. 1982 yılında Sovyetler Birliği’nin Afganistan’ı işgal etmesiyle başlayan savaş ve kargaşa sonrası, Afganistan’da yaşayan çoğu Türk kökenli, Özbekler, Uygurlar, Kazaklar ve Kırgızlar dâhil olmak üzere binlerce kişi Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmışlardır.

Tarihte Suriye'den, ferdi kaçışların dışında, 1945, 1951, 1953 ve 1967 yıllarında Türkiye'ye toplu göç gerçekleşmiştir. Irak'tan gelen göçlerin büyük bir kısmı ise Saddam döneminde 1988 yılında, Kuzey Irak'ta yaşanan Halepçe Katliamı sonrası, Irak'tan yaklaşık 50.000 kişi Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Osmanlı'nın son dönemleri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yılları ile birlikte Anadolu tarihinin yaklaşık son iki yüzyılında kaynaklara göre 6 milyona yakın göçmen, Misak-ı Millî sınırları içerisinde yerleşmişlerdir.

TÜRKİYENİN GÖÇ POLİTİKASI

Bulunduğu coğrafi özelliği nedeniyle merhamet ve medeniyetlerin eşiği ve beşiği olan Anadolu toprakları, tarihte en yoğun kitlesel insan trafiğinin yaşandığı ve yaşamakta olduğu eski bir geçişte olması nedeniyle değişik tecrübelerin bazen öznesi bazen de nesnesi olarak tarihi geçmişe sahip olan Türkiye devleti; Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, 3 kıtada toprağı olan cihan imparatorluğu olan Osmanlı Devleti'nin büyük mirasından, geriye kalmış akrabalık bağımız bulunan, dil, din, soydaşlarımız, buldukları coğrafyada yaşamış oldukları baskı ve geçim sıkıntılarında ülkemize gelenlere kucak açmıştır. Değişim ve gelişme ile ortaya çıkan bu görüntüye, eşlik edecek hukuki ve kurumsal altlık ise 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'yla düzenlenmiştir.

DÜNYADA GÖÇ SÜREÇLERİ ve GFMD (KÜRESEL GÖÇ ve KALKINMA FORMU)

Özellikle gerçekleşen sanayi devrimi, özel mülkiyetin kavramının oluşması, ulusal sınırların belirlenmesi ve global dünya ile birlikte göçlerin kapsamı ve içeriği de farklılaşmıştır. Maalesef yaşanan yüksek nüfuslu insan hareketleri, yani göçler, artık dünya devletlerine ulusal sorun ve güvenlik meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. 1980'li yılların sonundan itibaren, özellikle düzensiz göçün artış göstermesiyle, bu durumun sınırlandırılması ve denetim altına alınması en önemli gündem maddelerinden biri hâline gelmiştir. Birleşmiş Milletler nezdinde ve devletler arası karşılıklı seviyede yapılan bir dizi toplantı ve konferanslar sonucunda, göçlerin uluslararası alanda çok dinamik, karmaşık ve çok boyutlu bir konu olması nedeniyle sorunları çözüme ulaştırabilecek bir platform oluşturma gereği hasıl olmuştur. Göçün kaynak ve hedef ülkelerin kalkınmalarına katkıları uluslararası kamuoyunda ilk kez 1994 yılında Kahire'de BM Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile dile getirilmiş, daha sonrasında dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın girişimiyle 2003 yılında kurulan Uluslararası Göç Küresel Komisyonu ile konuya daha güçlü dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

TÜRKİYE'DEKİ TOPLU NÜFUS HAREKETLERİNDE OLAY YÖNETİMİ

Türkiye'de toplu nüfus hareketlerinde olay yönetimi, kanunen Göç İdaresi Başkanlığına ait olmakla beraber Türkiye'de bulunan Suriyelilerin durumu ve koşulları farklılık göstermektedir. Şöyle ki; Suriyeli mültecilerin sınırlarımız dışındaki toplu nüfus hareketlerine karşı olay yönetimi AFAD Başkanlığı'na aittir. Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İçin Mevzuat Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu madde 91 uyarınca, 22 Ekim 2014'te geçici korumaya ilişkin bir yönetmelik yayımlamıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği geçici madde 1'e göre; bu yönetmelik Suriyelilerin yanı sıra Suriye'den kaçan vatansız kişiler ve mülteciler için uygulanacaktır. Geçici koruma Ülkelerindeki iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye'ye kabul edilen Suriye vatandaşlarına geçici koruma sağlanmaktadır. Açık kapı politikası Ülkemiz sınırlarına gelen ve acil insani ihtiyacı bulunan Suriyelilere Türkiye, "Açık Kapı Politikası" çerçevesinde muamelede bulunmuştur. Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilere "Geçici Koruma Statüsü" vermiş ve kendi rızaları haricinde geri gönderim işlemi yapılmamıştır. Geçici barınma merkezleri Suriyeli misafirlerin sosyal ihtiyaçlarına yönelik eğitim ve mesleki kurs faaliyetleri ile birlikte insani ihtiyaçlarının karşılandığı, kayıtlı Suriyeliler haricinde giriş ve çıkışların özel izine tabi olan yerleşim alanlarıdır. Kitlesel akın Kitlesel akın; savaş, iç çatışma, can güvencesi olmama gibi unsurlardan dolayı belirli bir ülke veya coğrafi bölgede yaşayan insanların küçük veya büyük gruplar hâlinde kısa bir zamanda ve yüksek sayılarda toplu nüfus hareketlerinde bulunmaları ve bu durum nedeniyle, bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin uygulanmasının çok zor olduğu durumlara kitlesel akın diyebiliriz. GİGM Göç İdaresi Genel Müdürlüğü GİGM; İçişleri Bakanlığı altında çalışan, Nisan 2014'te yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile kurulmuştur. Mültecilerin gönüllü geri dönüşü Türkiye'deki tüm Suriyeli mülteciler, geri göndermeye karşı korunmaktadır. Yani hiç kimse isteği dışında Suriye'ye gönderilmez. Eğer herhangi bir Suriyeli ülkesine geri dönüş yapmak isterse, Suriyeli yabancılardan ülkelerine gönüllü geri dönüş yapmak isteyenler hakkında; Türkçe ve Arapça dillerinde gönüllü geri dönüş formu düzenlenmektedir. Gönüllü geri dönüş formunda; ilgili yabancının gönüllü olduğuna dair imzası ile birlikte işlemleri yürüten kamu görevlisinin, tercüman ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) yetkilisinin imzası yer almaktadır. Evlilik İşlemleri 07/11/1985 tarihli ve 18921 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Evlendirme Yönetmeliği'nin 13'üncü maddesinde; "Vatansız veya mültecilerle, vatandaşlık durumu muntazam olmayan yabancıların müracaatları evlendirme memurları tarafından kabul edilir." Üçüncü ülkeye çıkış işlemleri Türkiye'de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli yabancıların üçüncü ülkelere çıkışlarına; aile birleşimi, akrabalık ilişkisi veya tedavi amaçlı vize/ikamet izni düzenlenmişse valiliklerimiz tarafından, başka bir amaçla vize/ikamet izni düzenlenmişse Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından izin verilmektedir.

YANMA

Yanma, maddenin ısı ve oksijenle birleşmesi sonucu oluşan kimyasal bir olaydır. Yanma olayının oluşabilmesi için, yanıcı madde, ısı ve oksijenin bir arada olması gerekir. Bu üç unsur bir arada olmaz ise yanma olayı meydana gelmez. Yanmanın Etkenleri Yangın teknik olarak katı, sıvı veya gaz hâlindeki yanıcı maddelerin kontrol dışı yanma olayıdır. Yanma olayının oluşabilmesi için, yanıcı madde, oksijen ve ısı bileşenlerinin bir araya gelmesi gerekir.

YANGIN

Uygarlık tarihi açısından incelendiğinde ateşin bulunması, insan yaşamı için devrim niteliğinde bir gelişmedir. İnsanoğlunun farklı ihtiyaçlarını karşılamak için ateşin üretilebilmesi ve bu ateşi kontrol altında tutarak işlevsel bir kullanıma sahip olması, insanlık tarihinin en büyük gelişmelerinden biri olarak kabul edilir. Kontrol dışı yanma olan yangın olayı ise ateşin en önemli tehlikesidir.

Yangının Evreleri

Bir yangın olayı 5 evreden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; tutuşma, gelişme, büyüme, tam büyüme ve sönme evreleridir.

Tutuşma: Başlangıç aşaması olarak da bilinir. Bu aşamada, alevler henüz büyümemiştir. Ancak, çok kısa bir süre içinde ortam, kapalı ortamlarda tavandan başlayarak dumanla dolmaya başlar.

Gelişme: Yangının meydana geldiği hacmin büyüklüğü, geniş alanlar, yanıcı maddenin fazla miktarda olması ve ısının yayılması yangının gelişmesine neden olur. Küçük alanlarda ise ışıma ile ısı, alanın duvar ve tavanlarından tekrar yangına katılarak yangının hızla gelişimini sağlar.

Büyüme (Parlama): Ortamdaki yanabilir malzemelerin ve gazların ani ve etkili şekilde, eş zamanlı tutuşması aşamasıdır. Yangının başlaması ile büyüme aşaması arasındaki zaman; insanların tahliyesi ve yangına müdahale edenlerin kurtarma ve söndürme operasyonları için en kritik zamandır. Büyüme aşaması, alan içindeki yangının gelişiminde yeterli yanıcı madde ve havalandırmanın olduğu bir aşamadır. Bu aşamanın engellenmesi için potansiyel yanıcı maddeler arasındaki mesafe artırılmalı, alan içindeki hava sınırlı tutulmalı ve içeri taze hava girişi engellenmelidir.

Tam büyüme: Bu aşamada ortamdaki oksijen miktarı %15'in altındadır. Ortamda, yanma için yeterli oksijen yoktur. Ancak yeterli miktardaki yanıcı madde ve ısı yanmayı devam ettirmektedir. Eğer kontrol dışında içeriye oksijen girişi olursa patlama oluşabilmektedir.

Korlanma (Sönme): Bu aşamada yanıcı madde tükenme noktasına gelir. Ortamda çok az miktarda, giderek azalan alevler bulunur. Bu alevler yerini zamanla korlaşmaya bırakır. Eğer, yangına müdahale edenler yangını kontrol altına tutmadan ayrılmazlarsa yangın sönmeye son bulacaktır.

İTFAİYE

Belediye itfaiye teşkilatı; 29/11/2005 tarihli ve 2006/9809 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan, Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Esaslar çerçevesinde belediye meclisi kararı ile kurulur. Birimlerin kurulmasında; beldenin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, yangın ve diğer afetlere hassasiyeti ile gelişme potansiyeli dikkate alınır.

İtfaiye Teşkilat Yapısı

İtfaiye hizmetleri; resmî tatil günleri de dâhil olmak üzere, 24 saat esasına göre, vardiyalar ile yürütülür. Belediye itfaiye teşkilatında çalışan itfaiye eri, itfaiye çavuşu, itfaiye amiri, itfaiye şube müdürü, itfaiye müdürü ve itfaiye daire başkanı yangın personelidir. Bu personeller, bizzat yangın yerinde bulunmak ve yangına müdahale etmekle sorumlu ve görevlidir. İtfaiye teşkilatında müdahale ekiplerinin üst amiri; itfaiye birim amiridir. İtfaiye birim amiri; itfaiye hizmetleri ile itfaiye destek hizmetlerini bir bütün olarak itfaiye stratejileri doğrultusunda planlar, yönlendirir, koordine eder ve denetler. Aynı zamanda, kamu ve özel kurumlara ait itfaiye kuruluşlarını denetler. Birim amiri konumunda olmayan itfaiye çavuşları, itfaiye amirine bağlı olarak görev yapar. Kendisine bağlı yangın personeli arasında iş bölümü yapar. Üst amirlerin bulunmadığı olayları sevk ve idare eder. İtfaiye eri ise yangın söndürme, araç kullanma ve arama-kurtarma, çalışmalarını yerine getirir. İtfaiye teşkilatının eğitimi itfaiye eğitim birimi bulunmayan belediye itfaiye teşkilatlarının yönetici personelinin; genel yangın bilgileri, sivil savunma ve ilk yardım konularını içeren temel eğitimleri, İçişleri Bakanlığınca yapılır.

Türkiye Afet Müdahale Planı'nda Yangınlarda Olay Yönetimi

Orman yangınları ve sanayi yangınlarına zamanında müdahale edilmez ise insanlar ve çevre için

telafisi mümkün olmayan sorunlara dönüşebilir. Acil durum olan yangın, zamanında müdahale edilmez ise bir afete dönüşebilir. Bu sebepten dolayı orman yangınları ve sanayi yangınları Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) belirtilmiş, bu olaylarda yer alacak hizmet grupları, hizmet gruplarının görev ve sorumlulukları tanımlanmıştır. TAMP'a göre, yangınlarda sorumlu olan hizmet grubu; yangın hizmet grubudur.

Orman Yangınları

Orman yangını, yaşama birliğine katılan canlı ve cansız bütün yanabilir varlıkları yakıp yok edebilen ateşli ögedir. Sıcaklık, yağış, nispi nem, don basıncı, rüzgâr hızı ve rüzgâr yönü ile orman yangınları arasında etkileşim bulunmaktadır. Orman yangınlarının %94'ü insanlardan kaynaklanırken sadece %6'sı doğal nedenlerden kaynaklanmaktadır. İnsan kaynaklı bu yangınların önemli iki ana sebebi dikkatsizlik ve kasıttır. Sanayi, Endüstriyel Yangınlarda Olay Yönetimi Günümüzde endüstriyel tesisler; yangınlar için yüksek riskli yerlerin başında gelmektedirler. İşletmelerde ne kadar etkili kimyasal, yanıcı ve parlayıcı madde kullanılıyorsa, yangın riski de o kadar fazla olmaktadır. Çoğu zaman sadece arızadan dolayı, personel hatalarından ve kontrol dışı onarımlardan yangınlar çıkmaktadır. TAMP'a Göre, Sanayi Yangınlarında Görev Alacak Hizmet Grupları;

- Yangın, arama ve kurtarma, haberleşme, ulaşım altyapı, güvenlik ve trafik, nakliye, sağlık, tahliye yerleştirme ve planlama, altyapı, enerji, Barınma, hasar tespit, enkaz kaldırma, teknik destek, zarar tespit ve KBRN hizmet gruplarından oluşur. İlk müdahale ve olay yönetimi; Bu eylem planında yer alan Resmî Gazete'de 19 Aralık 2007 yılında 26735 sayılı Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik'te belirlenen usul ve esasları ile belirtilmiş olan ekipler tarafından yapılır. Ekiplerin Oluşumu Yapı yüksekliği 30.50 m'den fazla olan konut binaları ile içinde 50 kişiden fazla insan bulunan konut dışı her türlü yapıda, binada, tesiste, işletmede ve içinde 200'den fazla kişinin barındığı sitelerde aşağıdaki acil durum ekipleri oluşturulur;

- Söndürme ekibi,
- Kurtarma ekibi,
- Koruma ekibi,
- İlk yardım ekibi.

Ekiplerin görevleri: Söndürme ekibi: Binada çıkacak yangına derhâl müdahale ederek yangının genişlemesine mani olmak ve söndürmek.

Kurtarma ekibi: Yangın ve diğer acil durumlarda can ve mal kurtarma işlerini yapmak.

Koruma ekibi: Kurtarma ekibince kurtarılan eşya ve evrakı korumak, yangın nedeniyle ortaya çıkması muhtemel panik ve kargaşayı önlemek.

İlk yardım ekibi: Yangın sebebiyle yaralanan veya hastalanan kişilere ilk yardım yapmak.

SEL NEDİR?

Sel, en kurak (çöl) ve en nemli (tropikal) alanlar dâhil, dünyanın hemen her yerinde meydana gelebilmektedir. Çok farklı şekillerde tanımlanmakla beraber sel; çeşitli nedenlerle oluşan büyük su kütlelerinin akarsu yataklarında, vadi yamaç ve tabanlarında, çukur alanlarda ve kıyılarda kontrolsüz bir biçimde akması ve yayılması olayıdır.

TAŞKIN NEDİR?

Taşkın; akarsularla ilişkili bir sel olup, akarsuyun aşırı yağış, ani kar ve buz erimeleri gibi daha birçok nedene bağlı olarak yatağından taşarak çevresindeki düz ve çukur alanlara yayılması, canlı-cansız ve kültürel çevreye zarar vermesi olarak tanımlanabilir.

Sel ve taşkına Sebep Olan Etkenler

Sel oluşumunda etkili olan temel faktörler; klimatolojik, meteorolojik, jeolojik, jeomorfolojik (yapı ve yeryüzü şekilleri) özellikler, toprak özellikleri, bitki örtüsü ve insandır.

Klimatolojik, Meteorolojik Etkiler

Sıcaklıkta meydana gelen ani yükselmeler, özellikle ilkbahar döneminde, bir yandan buharlaşmanın artmasına, biryandan da kar ve buz erimelerine sebep olur. Böylece, kısa zamanda ortaya çıkan büyük su kütleleri, ani sel olayının meydana gelmesinde önemli bir etkidir. Bu bakımdan yağış ve sıcaklık değerlerindeki ani ve olağan dışı artışlar, seli meydana getiren olayların başında gelmektedir.

Jeolojik ve Jeomorfolojik Etkiler

Toprağın bünyesi ve yapısına bağlı olan sızdırma kapasitesi de sel olayı bakımından büyük önem taşır. Gözenekliliği fazla, organik madde bakımından zengin toprakların sızdırma kapasitesi yüksektir. Sızma, toprak doymun hale gelene kadar devam eder. Bundan sonra yağışlardan kaynaklanan sular yüzeysel akışa geçer ve sellenme meydana gelir. Sızma kapasitesinden az olan yağışlar, yüzeysel akışa geçemez. Ayrıca, toprak neminin yüksek olması toprağın emme kabiliyetini azaltarak yüzeysel akışı hızlandırır.

Bitki Örtüsü Bitki gövdeleri ise yüzeysel akışın hızını azaltır. Dolayısıyla sızma oranı artmakta ve sel riski azalmaktadır. Buna karşılık bitki örtüsü yönünden fakir olan yerlerde özellikle sağanak yağışların hemen ardından sellere daha sık rastlanmaktadır. İnsan Etkisi İnsanların çeşitli faaliyetleri için sele hassas alanları tercih etmeleri, selin afete dönüşmesi yönünde etkili olmaktadır. Ülkemizde Trakya Bölgesinde Yaşanan Su Baskınları Balkanlardan doğup Türkiye'den denize dökülen Meriç Nehri, Balkan ülkeleri ile aramızda sınır aşan su durumundadır. Günümüzde Meriç Nehri'ne kıyıdaş ülkeler olan Bulgaristan ve Yunanistan ile aramızda su paylaşımı sorunu yer almazken taşkın sorunu ve kirlilik sorunu önemli bir sorun teşkil etmektedir. Türkiye'de yer alan 26 topoğrafik su havzasından biri olan Meriç Havzası su potansiyeli yönünden en zayıf havzalardan biri olmasına rağmen taşkın sorununun sık yaşandığı ve önemli zararlara yol açtığı bir havzadır. Meriç Nehri havzasında, özellikle de Edirne ilinde geçmişten günümüze kadar devam eden taşkınlar, can ve mal kaybına yol açma bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu taşkınlar, aynı zamanda toprak erozyonuna ve çevre kirliliğine yol açmaktadır.

SEL ve SU TAŞKINLARINDA OLAY YÖNETİMİ

Sel ve su taşkınları, Türkiye Afet Müdahale Planı'nda, çoğunlukla

1. seviye ve bazı büyük sel olaylarında
2. seviye afet olarak kabul edilmektedir.

Olay yönetiminde Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre müdahalede bulunması gereken hizmet gruplarının görevleri, yerel afet müdahale planına göre anlatılmıştır. Haberleşme hizmet grubu Selden sonra afet bölgesinde zarar gören ve kesintiye uğramış haberleşme sistemlerinin normale döndürülmesinden sorumludur.

Ulaşım Alt Yapı Hizmet Grubu Selden zarar gören köprü ve yolların yeniden yapılmasına yönelik çalışmaları yürütür. Zarar gören yolların kısa zamanda ulaşımaya açılmayacak durumda olması hâlinde servis yolları ve alternatif güzergâhlar belirlemek suretiyle geçici çözümler sunarlar.

Güvenlik ve Trafik Hizmet Grubu Sel sonrası ulaşım altyapı hizmet grubundan aldığı bilgiler doğrultusunda tehlikeli yollara araç sokulmaması için tedbir alır.

Arama ve Kurtarma Hizmet Grubu Sel nedeniyle yıkılan binaların enkazında kalan sağ ve ölü vatandaşların enkazdan çıkarılmasından sorumludur.

Nakliye Hizmet Grubu Selden sonra personel, afetzedede ve kaynakların nakliye hizmetlerine yönelik

araç temininden ve bunların koordinasyonundan sorumludur.

Sağlık Hizmet Grubu Sel sonrası enkaz altından veya sudan yaralı olarak çıkartılan afetzedelere olay yerindeki ilk müdahale, halk sağlığı ve tıbbi bakım ihtiyaçlarının karşılanması ile çevre sağlığı hizmetlerinin aksamadan en hızlı şekilde normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan sorumludur.

Tahliye, Yerleştirme ve Planlama Hizmet Grubu Selden sonra toplanma alanlarına gelen afetzedeler, tahliyesi gereken hayvanlar ile büyük sellerde etkilenen resmî kurum ve kuruluşlardaki kıymetli eşya ve evrakların önceden hazırlanan plan dâhilinde uygun yerlere tahliyesi ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik hizmetten ve bunun koordinasyondan sorumludur.

Alt Yapı Hizmet Grubu Sel sonrası afet bölgesinde su, kanalizasyon ve arıtma tesisi vb. hatlarının acil onarımını yaptırırlar.

Enerji Hizmet Grubu Su baskını veya selden sonra elektrik, doğal gaz vb. Enerji hatlarından tehlike arz edenlerin kesilmesini ve acil onarımını yaparak en kısa sürede bu hizmetlerin normale dönmesini sağlamaya yönelik hizmetleri yürütürler.

Barınma Hizmet Grubu Selden etkilenen afetzedelerin acil ve geçici barınma hizmetlerine yönelik koordinasyondan sorumludur. Hasar Tespit Hizmet Grubu Afet bölgesinde, altyapı (su, kanalizasyon, arıtma vb.) ve yapı stokunda meydana gelen yaklaşık ön hasar boyutunu ivedilikle belirlemek ve hasar tespit hizmetlerini yapmaya yönelik koordinasyondan sorumludur.

Enkaz Kaldırma Hizmet Grubu Sel bölgesinde enkazın ve selin getirdiği rusubat malzemenin kaldırılmasına yönelik koordinasyondan sorumludur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Hizmet Grubu Selden etkilenen tarım alanlarının hasar tespitini yapmak, gıda güvenliğini sağlamak ve ölen, itlaf edilmesi gereken ve etkilenen hayvanların sağlığı konusunda gerekli çalışmaları yürütmeye yönelik koordinasyondan sorumludur. Teknik Destek ve İkmal Hizmet Grubu Sel afeti nedeniyle kullanılan her tür makine ve araçların tedarik, bakım onarım, yakıt ikmali ve iş makineleri desteğine yönelik koordinasyondan sorumludur.

Heyelan ve Toprak Kaymasında Olay Yönetimi

Türkiye'de aşırı yağmurların sonucunda meydana gelen sel afetleri ile birlikte çoğu zaman heyelan afeti de görülmektedir. Heyelan afeti, Türkiye Afet Müdahale Planı'na göre olay yönetiminde yer almamaktadır.

Maden Ocaklarının Genel Özellikleri

Maden ocakları, cevherin büyüklüğü, cevher kütlesinin derinliği ve derinlikteki yayılım geometrisi, ham cevherin çıkarılma tekniği, çevresel etkiler ve ekonomik işletme esaslarına göre açık işletme, yarı açık işletme veya yer altı işletmesi olarak 3 şekilde işletilir. Maden Ocaklarında İş Güvenliği Mevzuatı Maden ve Taş Ocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında ve Olay Yönetiminde Alınacak İşçi Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerine İlişkin 1475 Nolu Tüzük'te belirtildiğine göre; işçilerin hayatı, sağlığı veya ocak için tehlikeli bir durum gören herkes, olanak varsa bunu giderecek önlemleri derhâl alır. Madenlerde Olay Yönetimi Yer altı maden ocağı işletmelerinde meydana gelen maden kazalarında arama kurtarma görevi; Türkiye Taşkömürü Kurumu Arama ve Kurtarma ekiplerince yapılır.

ÇIĞ NEDİR?

Çığ, eğimli bir kayma yüzeyi boyunca (230-560 arasındaki eğimli yamaçlarda) gerçekleşen oldukça hızlı kar akışına verilen addır. Yabancı literatürde çığ karşılığı olarak yaygın biçimde kullanılan avalanche sözcüğü, Fransızca kökenli olup iniş-alçalma-çöküş anlamlarını taşımaktadır. Türkçe’de çığ sözcüğü, yalnızca kar akışını tanımlamakla birlikte yabancı dilde akan kütlelerin niteliğine bağlı olarak kaya çığı (rock avalanche), moloz çığı (debris avalanche) ve kar çığı (snow avalanche) terimleri de kullanılmaktadır. Bununla birlikte, hemen her dilde çığ (avalanche) terimi yaygın olarak kar çığı için kullanılmaktadır. Tetikleme Çığlar, tetiklenme olarak adlandırılan, kar örtüsü içinden ya da dışından kaynaklanan bir etken tarafından başlatılmaktadır. Bir kez tetiklenen çığ, hemen hızlanmaya başlayarak akış patikasındaki kar kütlelerini de hareketlendirir. Bazı çığ türlerinde (ıslak kar çığları) çığ harekete başladıktan sonraki 5 saniye içinde 130 km/sa hıza ulaşabilmektedir

Yapay Çığ Çeşitli

Çığ düşürme yöntemleri ile can ve mal kaybı riskinin yüksek olduğu bölgelerde çığ tehlikesi içeren kar örtüsü daha fazla büyümeden tetiklenerek küçük çaplı çığlara dönüştürülebilmektedir. Buna yapay çığ adı verilir. Çığ Çeşitleri Çığlar, tetiklenme olarak adlandırılan, kar örtüsü içinden ya da dışından kaynaklanan bir etken tarafından başlatılmaktadır. Bir kez tetiklenen çığ, hemen hızlanmaya başlayarak akış patikasındaki kar kütlelerini de hareketlendirir. Bazı çığ türlerinde (ıslak kar çığları) çığ harekete başladıktan sonraki 5 saniye içinde 130 km/sa hıza ulaşabilmektedir. Bazılarında ise (toz kardan oluşan çığlarda) zeminle temas sonucu sürtünme daha az olduğundan bu hız 350 km/saat hıza ulaşabilmektedir. Çığ, zayıf tabaka üstündeki kar yükünün yeni kar yağışı ile artması ve/veya zayıf tabakanın, karın erime-donma sürecinde taşıyıcı özelliğini kademeli olarak kaybetmesi sonucu ortaya çıkar

Çığın Oluşumunu Etkileyen etkenler

Çığ oluşumunun temel nedeni; kar örtüsü altındaki zayıf tabakanın örtüden kaynaklanan yükü taşıma kabiliyetini yitmesidir. Türkiye Afet Müdahale Planı’nda çığ afetine birebir değinilmemiştir. Çığ afeti, lokal bir bölgeyi etkilediğinden dolayı çığın etki alanına göre hizmet grupları göreve davet edilebilir. Çığın oluşumunda 4 koşul etkili olmaktadır. Bunlar;

- Nivolojik koşullar (kar örtüsü koşulları),
- Meteorolojik koşullar,
- Topoğrafik koşullar,
- Yapay koşullardır.

Dünyada Çığ Vakaları

Yıllar arasında önemli farklılıklar gözlenmekle birlikte, son yıllarda dünya genelindeki çığ olaylarında oluşan yıllık can kaybının ortalama 250 kişi düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir. Bir başka tahmine göre ise dünya genelinde çığ kaynaklı yıllık ölüm sayısı 150 dolayında olup bunun 30’u ABD’de, 14’ü Kanada’da gerçekleşmektedir. Geçmiş yıllara ait veriler belirsizlik içerse de dünya genelinde hemen her yıl can kaybı ile sonuçlanan çığ olaylarının yaşandığı, ölü sayısının birkaç kişi ile 20,000 kişi arasında değiştiği bilinmektedir. Geçmişteki önemli çığ olayları arasında Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1916-1917 kışında Avusturya-İtalya Alp’leri’nde yaşanan çığlar önde gelmektedir. Türkiye’de Çığ Vakalı Türkiye topraklarının yaklaşık yüzde 35’i çığ afetine maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalara göre, çığ olaylarının Türkiye’de ağırlıklı olarak görüldüğü bölgeler şunlardır:

- Karadeniz Bölgesi’nde; Küre ve Soğanlı Dağları,
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde; Tecer, Yama, Otlukbeli, Munzur, Karagöl, Palandöken, Kargapazarı, Aras Güneyi, Muş Güneyi, Kavuşşahap, Van Doğusu ve Hakkari Dağları.

Değerlendirmelere göre, çığ olaylarının en fazla görüldüğü iller; Bingöl, Tunceli ve Bitlis’tir. Ölümcül çığ olaylarının büyüklüğü açısından; Şırnak, Tunceli, Bayburt, Hakkari, Bitlis ve Siirt illeri önde gelmektedir.

Çığda Olay Yönetimi

Çığda Olay yönetiminde görev alan hizmet grupları sırasıyla;

- Arama ve kurtarma hizmet grubu
- Bilgi yönetimi, izleme ve değerlendirme hizmet grubu,
- Güvenlik ve trafik hizmet grubu
- Sağlık hizmet grupları aktif görev almaktadırlar.

Çığda arama ve kurtarma görevinde Türk Silahlı Kuvvetleri’ne ait özel birlikler, AFAD, itfaiye ve

çığda arama ve kurtarma eğitimi almış STK'lar görev alır. Personel donanımı;Çığ'da arama ve kurtarma görevinde görev alacak personelin aşağıda sıralanan malzemeleri almaları gerekir.

- Soğuk iklim elbise, eldiven ve botu,
- Kar maskesi ve tipi gözlüğü,
- Paça bağı,
- Sonda ve çığ küreği,
- Life beep (yoksa çığ kaytanı),
- Buz kazması ve baton,
- Yedek elbise ve içlik,
- Sırt çantası (içerisinde uyku tulumu, dağcı çadırı, cep sobası, kamp ocağı, kuru gıda ve ilaç gibi diğer zorunlu ihtiyaçlar),
- İlk yardım seti, temel dağcılık malzemeleri,
- GPS cihazı, bölge haritası,
- Dürbün, işaret fişeği, çakmak vb.
- Işıldak, radyo ve yeterince pil,
- Mat, battaniye ve şok battaniyesi,
- Ambu cihazı,
- Taşınabilir sedye,
- Hedik, tur kayağı.

Arama ve Kurtarma Yöntemleri Fiziki arama: Bu yöntem, tüm arama yöntemlerinin ilk basamağını oluşturur. Bu yöntemde çığın altında kalanların gömülme yerleri; tüm çığ kütlesi üzerindeki kazazedeye ait izler, düşen, kırılan, kopan eşyalar, araçlar gibi gözlemsel bulgularla yapılır

Cihaz ile arama: Çığ afeti, bir turistik tesiste meydana gelseydi, life beep denilen cihaz ile arama yapılırdı. Çığda her saniyenin büyük bir önemi olduğu için köye düşen bir çığ afetinde cihaz ile arama tekniğine gerek yoktur.

Köpekler ile arama: Kaba bir arama ile 1 hektar (10.000 metrekare) alanı maksimum 30 dakikada, çok hassas aramayı ise 1-2 saatte gerçekleştirebilirler.

ULAŞIM

Ulaşım, bir nesnenin veya bir kişinin bulunduğu yerden farklı bir yere aktarılmasıdır. Köyler, şehirler, ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş demektir.

Ulaşım Çeşitleri

- Kara yolu ulaşımı,
- Deniz yolu ulaşımı,
- Hava yolu ulaşımı,
- Demir yolu ulaşımından oluşmaktadır.

Kara Ulaşımı, Kara Ulaşımında İlgili Mevzuatlar ve Olay Yönetimi

Günümüzde tehlikeli maddelerin birçok sektörde kullanılmasına ve gelişen teknoloji ile birlikte bu kapsamda artan ulaştırma faaliyetlerine bağlı olarak tehlikeli yüklerin yer değiştirmesine olan ihtiyaçta aynı oranda artmış ve bunun sonucunda ise canlılar ve çevre üzerinde onarılamaz etkiler bırakan büyük kazalar ve yıllarca etkisi silinemeyen kirlilikler meydana gelmiştir. Bu üniteye daha çok akaryakıt taşıyan tankerler veya kimyasal madde taşıyan tanker kazalarında olay yönetimini incelemekte fayda var. KBRN, yani kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin taşınması yönetmelikler ile belirlenmiştir. Konunun ciddiyetinden dolayı dünya ülkeleri, bu tür maddelerin taşınması ile ilgili karşılıklı antlaşmalar yapmaktadırlar. Bunların içinde ise uluslararası geçerliliği olan ve birçok ülkenin imzalamış olduğu ADR Tehlikeli Malların Kara Yolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması'dır. ADR Tehlikeli mallar; insanları, mülkleri ve çevreyi tehlikeye sokabilecek olan, sahip oldukları tehlike özelliğine göre farklı sınıflara ayrılan, tehlikeli madde ve nesnelere. İnsanlara, çevreye, mülklere ve diğer mallara zarar verebilecek kazaları ve taşımamanın düzgün yapılmamasından dolayı meydana gelebilecek herhangi bir zararı önlemek için tehlikeli mal taşımacılığının düzenlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla Birleşmiş Milletler öncülüğünde 1957 yılında Cenevre'de, Tehlikeli Malların Kara Yolu İle Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşması (ADR) (Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par Route) imzalanmıştır. Şu an itibarıyla 47 ülke ADR'ye taraftır. AB ülkelerinin hepsi ADR'yi kabul etmiştir. Türkiye, ADR Anlaşması'na 22 Mart 2010 tarihinde taraf olmuştur. Türkiye'de tehlikeli mal taşımacılığı, Tehlikeli Maddelerin Kara Yoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik (TMKTHY) ile düzenlenmiştir. Tehlikeli Madde Taşıyan Araç Şoförlerine Yönelik Mesleki Yeterlilik Eğitimi Yönergesi ile düzenlenmiştir. 1 Kasım 2011 tarihli ve 28102 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan KHK/655 karar sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile bütün taşıma modlarındaki tehlikeli mal taşımacılığı ile ilgili görevleri yerine getirmek üzere, Tehlikeli Mal ve Kombine Taşımacılık Düzenleme Genel Müdürlüğü, bakanlığın yeni teşkilat yapısında yer almıştır. Tehlikeli Madde Yapısından, kendi özelliklerinden veya kendi durumlarından dolayı taşıma esnasında umuma, genel düzene, önemli eşya ve mallara, insanlara, hayvanlara ve çevreye tehlike arz eden madde ve nesnelere tehlikeli madde adı verilmektedir.

Ulaşım Olay Yönetiminde Mevzuatlar Kanunlar:

- 4925 sayılı Kara Yolu Taşıma Kanunu
- 2918 sayılı Kara Yolları Trafik Kanunu
- 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tüzükler:
- 87/12028 sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddelerle, Av Malzemesi ve Benzerlerinin Üretimi, İthali, Taşınması, Saklanması, Depolanması, Satışı, Kullanılması, Yok Edilmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Tüzük • Radyasyon Güvenliği Tüzüğü Yönetmelikler:
- Kara Yolu Taşıma Yönetmeliği
- Kara Yolunda Tehlikeli Maddelerin Taşınması İçin Tasarlanan Motorlu Araçlar ve Römorkları ile İlgili Tip Onayı Yönetmeliği
- Radyoaktif Maddelerin Güvenli Taşınması Yönetmeliği Kara yolu ulaşım kazalarında olay yönetimi TAMP'a (Türkiye Afet Müdahale Planı) göre ulaşım kazalarında olay yönetiminde görev yapacak olan hizmet grupları; haberleşme, ulaşım altyapı, güvenlik ve trafik, arama ve kurtarma, nakliye, sağlık, enerji, enkaz kaldırma, teknik destek, zarar tespittir. Deniz Ulaşımı Gemi, vapur ve benzeri deniz araçlarıyla yapılmakta olan bir ulaşım şeklidir. Daha çok uluslararası ticarete önem taşımaktadır.

Deniz yolu taşımacılığı; demir yoluna göre 3 kat, kara yoluna göre 7 kat, hava yolu ulaşımına göre 22 kat daha ucuzdur. Deniz ulaşımında olası kazaların önlenmesi için yürürlükte olan Tehlikeli Maddelerin Deniz Yoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik'e göre aşağıda sıralanan önlemlerin alınması gerekmektedir. Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği Deniz sahamızda meydana gelebilecek bir deniz ulaşımı kazasında olay yönetiminde Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği de geçerlidir. Olay Yeri Koordinatörü (OYK); Kaza yerinde arama ve kurtarma faaliyetlerini, sorumluluk bölgesindeki yardımcı arama koordinasyon merkezi (YAKKM) adına koordine ve icra eden personeli ifade eder. Raylı Sistemlerdeki Kazalarda Olay Yönetimi Bugünkü millî sınırlarımız içindeki demir yollarının tarihi 23 Eylül 1856 yılında 130 km'lik İzmir-Aydın demir yolu hattının imtiyazı ile başlar. 22 Temmuz 1953 tarihine kadar katma bütçeli bir devlet idaresi şeklinde yönetilen Demir Yolları İdaresi, bu tarihte çıkarılan 6186 sayılı Kanunla Ulaştırma Bakanlığına bağlı olarak Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları İşletmesi (TCDD) adını aldı. Raylı sistemlerde meydana gelecek bir kazada, ulaşım kazalarında görev alacak TAMP hizmet grupları ile birlikte, hizmet veren kurumların kendi özel olay yönetimi planı ve müdahale ekipleri de bulunmaktadır. Ayrıca 19 Kasım 2015 tarihli, 29537 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Demir Yolu Emniyet Yönetmeliği'nde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması için işletmelere görev ve yükümlülükler verilmiştir. Hava Ulaşımı Kazalarında Olay Yönetimi Hava yolu ulaşımı; Uçak, helikopter, zeplin, balon gibi insan yapımı hava taşıtlarıyla yapılmakta olan bir ulaşım şeklidir. Hava yolu ulaşımı, dünyada en güvenli ulaşım modelidir. Ancak bu kadar güvenli olan hava ulaşımında da kazalar meydana gelmektedir. Hava ulaşım kazası Literatürde hava ulaşım kazası şöyle izah edilmektedir; uçuş harekâtı esnasında, kişilerin tali nedenlerle ve veya kendi kendini veya birbirlerini yaralamaları veya uçuş ekibi ve yolcular için ayrılan yerler dışında saklanarak kaçak seyahat edenlerin yaralanmaları hariç olmak üzere, hava aracı içinde veya hava aracından kopan parçalar da dâhil olmak üzere hava aracının herhangi bir parçasının çarpmasıyla veya hava basıncına maruz kalmak suretiyle çok ağır veya derecede yaralanması, motor ve aksesuarlarda meydana gelen arıza ve hafif hasarlar hariç olmak üzere hava aracının fiziksel yapısının veya performansının ve uçuş karakteristiğinin menfi yönde etkilendiği ve bunların değiştirilmesi veya tamirini gerektirecek derecede hasar ve arızalanması, hava aracının kaybolması veya enkaza ulaşılamayacak bir yere düşmesi ile sonuçlanan olaylar bütünüdür. Hava ulaşım kazalarında olay yönetiminde en etkin aktör, Ulaştırma Bakanlığına bağlı Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüdür. Muhtemel bir hava ulaşımında meydana gelen kazalara yönelik çalışmalar Uçak Kaza Kırım Kurtarma ve Yangınla Mücadele Yönergesi'nde belirtilmiştir.

AFET ve ACİL DURUMLARDA ULAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Afet ve acil durum yönetiminin bütünü içerisinde diğer süreçlerle uyum içinde çalışan bir ulaştırma yönetiminin oluşturulması için model ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu bağlamda ilk olarak afet ve acil durum tanımının yapılarak kavramların ne ifade ettiğinin kesin olarak bilinmesi, birbirleriyle örtüştikleri ve birbirlerinden ayrıştıkları noktaların vurgulanması gerekmektedir. Bununla beraber modern afet ve acil durum literatüründe kabul gören afet risk yönetimi ve kriz yönetiminin basamakları göz önünde bulundurularak oluşturulacak ulaştırma sisteminin bu basamaklar düzleminde oturtulması oluşturulacak olan sistemin bilimsel geçerliliğini pekiştirecektir. Ulaştırma modları, genellikle her ülkede olduğu gibi Türkiye'de de farklı kurum ve kuruluşlarca idare edilmektedir. Ancak çatı organizatör olarak ve siyasal sorumluluk açısından Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (UDHB) ana sorumlu kurum olarak ortaya çıkmaktadır. Bakanlığın merkez birimlerini oluşturan Kara Yolu Düzenleme Genel Müdürlüğü (KDGM), Deniz ve İç sular Düzenleme Genel Müdürlüğü (DİDGM), Tehlikeli Mal ve Kombine Taşımacılık Düzenleme Genel Müdürlüğü (TMKTDGM), Demir Yolu Düzenleme Genel Müdürlüğü (DDGM) ve ilgili ve ilişkili kuruluşlarından olan Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM), Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMİ) ile TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü, ise söz konusu modlarda yapılan taşımaların kendi alanlarıyla ilgili kısımlarının ulaştırma faaliyetlerini ifa etmekle ya da düzenlemekle yükümlüdürler.

SİBER GÜVENLİKTE OLAY YÖNETİMİ

Vatandaşlarının verilerini bilgisayar ortamında saklayan devlet kurumlarından, internet üzerinden satış yapan e-ticaret sitesine kadar birçok oluşum her an siber tehdit altındadır. İnsan hayatını kolaylaştıran bu internet ortamı, yalnızca kurumlar için değil, bireyler için kişisel olarak da tehditlerle doludur. Kurumlar, her an saldırıya hazırlıklı olmalı ve siber saldırı alarmı aldığı andan itibaren en hızlı şekilde saldırıyı durdurarak kaybını telafi etmelidir.

SİBER GÜVENLİK KAVRAMI ve SİBER TEHDİTLER

Siber Güvenlik Sİber kavramı, internete açık ve kapalı tüm bilgisayarların oluşturduğu bütünlük olarak tanımlanmaktadır. Siber güvenliği ilgilendiren temel kavramlar, 2016-2019 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı'nda açıklanmış olup ayrıntılı bilgi ünite içerisinde yer almaktadır. İnternette Bilgi Paylaşımı İnternet ağı, sunucuların, son kullanıcı bilgisayarlarının ve diğer bileşenlerin birbirleriyle sürekli iletişim hâlinde olduğu bir yapıdır. Sunucular, diğer ağ elemanlarının erişebileceği, içerisinde veriler barındıran ve bu verileri işleme, paylaşma kapasitesine sahip donanımlardır. Günümüzde gerek kamu kurumları gerek özel kurumlar gerekse de bireyler çeşitli sebeplerle verilerini internet ortamına yüklemektedir. Kamu kurumları ve özel kurumlar; çalışanlarının işini kolaylaştırmak, uzun vadede kaynak tüketimini en aza indirmek, işin sürekliliğini sağlamak ve zamandan tasarruf etmek gibi birçok farklı sebeple bilgisayarları ve interneti kullanmaktadır. Kamu kuruluşları ve özel kurumlar, verilerini internete açmadan önce çeşitli denetimlerden geçmektedir. Siber Tehditler Dünya üzerindeki bilgisayar ve haberleşme ağları, yapısı gereği tehditlere açık durumdadır. İnternet ortamında herkesin ulaşabileceği veriler olduğu gibi, belli gizlilik derecesine sahip veriler de bulunmaktadır. İki kişinin birbirine gönderdiği e-postalar, yalnızca bu iki kişi tarafından görülebilmelidir. Aksi hâlde gizlilik değerleri ihlal edilmiş olacak ve insanlar kendilerini güvensiz hissetmeye başlayacaklardır. Ülkelerin resmî veya gayiresmî yollarla başka ülkeleri hedef alacak siber saldırı gerçekleştirmesi siber savaştır. Siber Saldırı Teknikleri Siber saldırılar, günümüzde yaygınlaşan bilgisayar ve internet kullanımının sonucu olarak çok farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Siber saldırıların bir kısmı, üst düzey teknik bilgi gerektiren yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. İşletim sistemleri ve uygulamalar, geliştirme sırasında yapılan hatalar veya yanlış kurgulanması neticesinde zafiyetlere sahip olabilmektedirler. Zafiyet avcıları, pazarda yer edinmiş uygulama ve sistemlerin zafiyetlerini araştırmakta, bulunan zafiyetleri raporlamakta veya bu zafiyetleri sömürecek siber silahlar geliştirmektedir. Ortaya çıkarılan bu zafiyetler, genellikle uygulama sahipleri tarafından yayımlanan yamalarla kısa sürede kapatılmaktadır. Siber güvenlikte en zayıf halka insan olarak tanımlanır ve birçok saldırgan sisteme sızmak için sistemin zafiyetini araştırmaktansa, o sistemi kullanan insanların zafiyetlerini kullanmayı tercih eder. İnsanların zafiyetlerinden yararlanarak sistemlere saldırma girişimi sosyal mühendislik olarak adlandırılır. Bir sosyal mühendislik saldırısı, saldırganın yeteneğine göre çok farklı şekillerde yapılabilir. En etkili ve yaygın sosyal mühendislik saldırısı olarak oltalama (fishing) saldırıları ön plana çıkmaktadır. Siber saldırıların farklı bir boyutu da zararlı yazılımlardır. Bilgisayar sistemlerine beklenmedik şekilde müdahalede bulunarak çalışmasına müdahale etmek amacıyla geliştirilmiş yazılımlara zararlı yazılım (malware) adı verilmektedir. Zararlı yazılımlar, çalışma şekilleri ve etki alanlarına göre; virüsler, solucanlar, trojanlar, rootkit ve bootkitler, spyware ve keyloggerlar, ransomwarelar şeklinde gruplandırılır. Günümüzde sıkça uygulanan bir başka saldırı türü ise servis dışı bırakma (Denial of Service - DoS) saldırılarıdır. En sık karşılaşılan DoS çeşidi, saldırının binlerce, hatta yüzbinlerce kaynaktan eş zamanlı olarak yapılan istekler sonucu servis dışı bırakma saldırısıdır ve bu DDoS olarak adlandırılır.

SİBER OLAYLARA MÜDAHALE

Günümüzde kurumlar ve bireyler günlük işlerinin büyük bir kısmını internet üzerinden hâlledebilir duruma gelmiştir. Günlük hayatı kolaylaştırdığı aşikâr olan bu gelişmeler, beraberinde önemli riskleri getirmektedir. Özellikle müşterilerine karşı sorumluluğu olan şirketler ve vatandaşlarına karşı sorumluluğu olan devlet kurumları her zaman tehdit altındadır. Kritik veri ile işlem yapan kurumlar, veriyi barındırabilir veya veri ile iletişim kurabilir, farklı siber saldırı senaryolarına hazırlıklı olmalıdır. Saldırı öncesi, saldırı anı ve saldırı sonrası yapılması gerekenlerin planlı bir şekilde tüm çalışanlarla paylaşılmış olması saldırıdan minimum hasar ile çıkılmasını sağlayacaktır.

Olay Yönetim Planı

Siber saldırıya maruz kalan kamu kurumu veya özel şirketler direk olarak maddi kayıplar yaşayacağı gibi itibarının zedelenmesi neticesinde güven kaybı ile de yüzleşmek zorunda kalabilir. Bu sebeple, müşterisine veya vatandaşına karşı kullandıkları dijital altyapıların güvenliğini sağlama sorumluluğu bulunan kurumlar, olası koruma yöntemlerinin atlatılıp başarıya ulaşan bir siber tehdidin saldırı anı ve saldırı sonrası yönetimini çok iyi yaparak en az hasarla atlatabilir.

Olay Yönetim Aşamaları

Tehdidin nereden ve ne zaman geleceği belirsiz olduğundan olay müdahalesinde saldırı tespit aşaması bir süreçtir, somutlaştırılmaz. Saldırının kaynağı ve hasar tespiti çalışmaları, saldırının yapıldığı belirlenen dönemlerde bankanın ve özellikle saldırıya kurban giden müşterilerin işlem geçmişleri incelenerek ortaya çıkacaktır. Bilgisayar biliminde, yapılan her işlemin kaydının tutulması, loglama olarak bilinir ve her bir kayıt log olarak adlandırılır. Log kayıtları, bir bilgisayar sisteminde hata ve hasar tespitinde çok önemlidir. Benzer şekilde siber saldırıda da log kayıtları saldırının analizinin yapılmasını sağlamaktadır. Siber olay analistleri bu log kayıtlarını derleyip düzenleyerek inceler ve sonuca ulaşmaya çalışırlar. Bu işlem log korelasyonu olarak bilinir ve saldırının aydınlatılmasında kilit aşamalardan biridir. Dünyada Siber Olaylara Müdahale Amerika Birleşik Devletleri'nin siber güvenlik politikaları ABD, diğer dünya ülkelerine göre oturmuş siber güvenlik yapılanması ile dikkat çekmektedir. Bilgisayarda internet kullanımının yaygınlaşmaya başladığı ilk yıllardan itibaren siber güvenliğin devlet politikası olması amacıyla adımlar atılmıştır. Bu bağlamda 2006 yılına kadar özel şirketlerle birlikte CERT/CC adlı resmî kurum tarafından siber güvenliği sağlanmıştır. 2006 yılında yaşanan wikileaks sızıntısı, ABD'nin siber güvenlik politikasını gözden geçirmesine ön ayak olmuştur. Bu olayın ardından Department of Homeland Security (DHS) adıyla bir kurum oluşturulmuş ve siber güvenlikte tam yetki bu kuruma verilmiştir. CERT de bu kapsamda US-CERT adıyla DHS'nin sorumluluğu altına girmiştir. Bundan birkaç yıl sonra ise Beyaz Saray'da direk ABD başkanına bağlı olacak şekilde siber çar atanmış ve ülkedeki tüm siber güvenlik birimlerinin bu kişinin sorumluluğuna alınması yönünde adımlar atılmaya devam etmektedir. Amerikan Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA), ülkenin ulusal güvenliğini tehdit edebilecek her türlü siber olaylara müdahil olma konusunda tam yetkilidir. NSA'nın, internet trafiğini izleme ve sosyal medya kanallarındaki kişisel bilgilere ve erişim kayıtlarına erişebilme gibi yetkileri vardır. Çin'in siber güvenlik politikaları Çin, siber güvenliği gelişen, dünyanın yeni savaş biçimi olarak gören ve bunu dile getiren bir ülke konumundadır. 90'lı yıllardan beri ordu içerisinde siber güvenlik üzerine çalışmalarını devam ettirmiştir. Resmî olarak ise 2011 yılında Mavi Ordu adıyla siber güvenlik ordusunun varlığını açıklamıştır. Çin'in siber güvenlik alanında yaptığı en önemli hareketlerden biri ise devlet eliyle eğitimler vermesi ve siber güvenlik uzmanları yetiştirmesidir. Çin, kritik verilerin ülke dışına çıkarılmasını engellemek ve ülke içine girmesi sakıncalı olabilecek verilerin girişinin engellenmesi amacıyla Altın Kalkan adlı bir proje sürdürmektedir. Rusya'nın siber güvenlik politikaları Rusya, yaptığı çalışmalar ile her ne kadar ABD ve Çin'in gerisinde gibi görünse de dünyanın en tehlikeli hackerlarının Rusya'da olduğu kabul edilmektedir. Rusya, siber güvenlik stratejisini oluşturmaya 2000 yılında başlamasına rağmen, Çin veya ABD kadar oturtamamıştır. Özellikle 2012 yılından sonra bu yöndeki çalışmalarına hız vermiş ve 2015 yılında siber saldırı karşılık merkezi kurmak için çalışmalara başlamıştır. Rusya'da hâlihazırda siber olaylara müdahale politikaları Rusya Federal Güvenlik Servisi (FSB) tarafından yürütülmektedir. Ayrıca iki tanesi devlet eliyle, bir tanesi de özel kurumlarca idare edilen üç adet CERT kurumu vardır. Devlet tarafından yönetilen, RU-CERT ve GOV-CERT.RU ile özel yapılanma olan CERT-GIB, ülke ağlarını kontrol ederek saldırıları tespit etmekte, savunma yapmakta ve karşı saldırı gerçekleştirmektedir. Diğer ülkelerde siber güvenlik politikaları Dünyada siber güvenlikte başı çeken bu üç ülkenin ardından Almanya, İsrail gibi devletler uyguladıkları politikalarla ön plana çıkmaktadır. Almanya'nın ulusal siber güvenlik politikalarını oluşturmada, diğer ülkelere göre geç kaldığı söylenebilir. 2011 yılında çalışmalara başlansa da 2015'de yenilenmiş siber güvenlik stratejisi ile devam etmektedir. Ülkede siber güvenlik saldırı ve savunma aksiyonları Bilgi Güvenliği Federal Ofisi tarafından alınmaktadır. Almanya, ülkenin kritik altyapılarını sırtlayan enerji kurumları, hastaneler, bankalar ve diğer şirketlerin uygulaması gereken minimum siber güvenlik standartlarını yayınlamıştır

Türkiye'de Siber Olaylara Müdahale

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin birçoğu siber güvenlik faaliyetlerine hızla devam etmekte, bilgisayar kullanımı yaygınlaşan dünyada vatandaşlarının sanal ortamdaki güvenliğini sağlamak adına bir takım önlemler almaya devam etmektedir. Türkiye'nin bu bağlamda yaptığı ön çalışmalar neticesinde 2012 yılında yapılan Siber Kalkan Tatbikatı, ilk resmî adım olarak göze çarpmaktadır. 2013 yılının Haziran ayında bakanlar kurulu kararı ile Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve 2013-2014 Eylem Planı yayınlanmıştır. Bu eylem planı ile Türkiye'nin siber güvenliğe yaklaşımı açısından oldukça dikkat çekici yenilikler getirilmiştir. 2013-2014 Eylem Planı'nın "Stratejik Siber Güvenlik Amaçları ve Eylemleri" başlıklı dördüncü maddesinde; gerek kritik altyapıların gerek vatandaşları doğrudan ilgilendiren veri barındıran kurumların kendi içlerinde siber olaylara müdahale ekiplerini kurmaları zorunlu tutulmuştur. Bu oluşumlar, Siber Olaylara Müdahale Ekibi (SOME) olarak adlandırılmış ve Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM veya TR-CERT) çatısı altında

toplannmıştır. USOM ise Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) altında faaliyetlerini sürdürmektedir. BTK; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı bünyesinde hizmet vermektedir. 2013-2014 Eylem Planı ile oluşturulan USOM ve SOME yapıları ile birlikte Türkiye, büyük ölçüde planlı bir yapıya kavuşmuştur. Buna rağmen hızla büyüyen siber dünyada güvenlik planlarının durağanlığı söz konusu olamayacağından USOM ve SOME yapılarının yeterli olmadığı fark edilmiş ve 2016 itibarıyla 3 yıllık yeni bir eylem planı hazırlanmıştır. 2016-2019 Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Siber Güvenlik Eylem Planı ile çeşitli eylemler planlanmıştır. Hazırlanan bu eylem planı KamuNet adlı bir ağ oluşturulmuştur. KamuNet (Kamu Sanal Ağı), kamu kurum ve kuruluşları tarafından içerik güvenliği sağlanan veri iletişiminin, kurumlar arası internete kapalı olan daha güvenli sanal bir ağ üzerinden yapılarak siber güvenlik risklerinin minimize edilmesi, mevcut ve kurulacak olan güvenli kapalı devre çözümlere standart sağlanması, ortak uygulamalar için uygun altyapının tesis edilmesi ve oluşturulması, planlanan ortak veri merkezi/merkezlerinin dâhil edilmesi amacıyla oluşturulmuştur. USOM Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi, 2013-2014 Siber Güvenlik Eylem Planı çerçevesinde oluşturulmuş bir yapıdır. USOM veya TR-CERT olarak da bilinmektedir. USOM; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. SOME Siber olaylara müdahale ekipleri (SOME), buldukları kurumların ulusal ve uluslararası alanda olası tehditleri tespit etmek, olay sonrası müdahalede bulunmak ve genel anlamda siber güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş yapılardır. Kurumlar tarafından kendi içlerinde yapılandırılmalarına rağmen USOM ile iş birliği içinde çalışmalarını sürdürürler. Dâhil oldukları kurumlara göre iki farklı SOME çeşidi vardır: Kurumsal SOME, Sektörel SOME.

Rapor

Herhangi bir konu ya da sorun üzerine yapılan inceleme ile ilgili durumu ve sonucu belirtmek üzere yazılan yazılara rapor denir. Olay yönetiminde raporlar; müdahaledeki ekiplerin olay bölgesindeki çalışmalarını içeren raporlar olabileceği gibi, olay sonrası bilgilendirme raporları da olabilmektedir.

Kurum ve Kuruluşlarda Kullanılan Rapor Türleri

Kamu kurumlarında ve özel kuruluşlarda, kurum ve kuruluşun faaliyet alanına göre çeşitli rapor türleri kullanılabilmektedir. Bu türler:

- Olay bölgesi çalışma ve faaliyet raporları,
- Olay bölgesi inceleme ve araştırma raporları,
- İstatistik raporları,
- Eğitim raporları,
- İş/görev raporları,
- Durum raporları,
- Genel denetim/teftiş raporları,
- Soruşturma/tahkikat raporları,
- Teknik raporlar (fizibilite raporları, mali analiz raporları, sağlık raporları, bilirkişi raporları)
- Dönemsel/periyojik raporlardır.

Rapor Yazım Aşamaları

- Konuyu belirlemek,
- Okuyucuyu belirlemek,
- Bilgiyi araştırmak,
- Verileri değerlendirmek,
- Fikirleri ayıklamak, gruplandırmak, düzenlemek, raporun içeriğini oluşturacak ana ve alt başlıkları sıralamak,
- Raporu yazmak. Rapor hazırlayacak kişinin temel soruları
- Raporun amacı nedir? Bir sorunu çözmek için mi? Bir öneride bulunmak için mi?
- Raporun türü nedir?
- Raporun süresi nedir? Ne zaman istenmektedir?
- Raporu okuyacak olan kimdir? Özellikleri nelerdir?
- Raporu istemiş olanın konuya ilişkin bilgisi ne kadardır? İstenilen bilgiler nasıl anlatılmalıdır?
- Raporun belirlenen amaca göre şekli ve uzunluğu ne olmalıdır?
- Hangi kaynaklardan yararlanılır?

AYDES ÜZERİNDEN OLAY YÖNETİMİNDE RAPORLAMA

Müdahalede görev yapan hizmet gruplarının kendi rapor formatları, kendi operasyon planları içerisinde tanımlanmış ve Afet Yönetimi Karar Destek Sistemi (AYDES) içerisine kolayca girilebilecek şekilde tasarlanmıştır. Hizmet grubunun raporlama ekibi, sahada görev yapan ekiplerle irtibata geçerek rapor için gerekli bilgi ve verileri alır. Hizmet grubunda AYDES'e giriş yapmaya yetkili görevliler, sahadan iletilen her türlü müdahale çalışmalarını ve kendi konularıyla ilgili olay ve talepleri, tanımlanmış rapor formatlarına işlerler. Olay Komuta Modülü AYDES'in önemli modüllerinden biri olan olay komuta modülü; herhangi bir afet olduğunda TAMP çerçevesinde tüm kaynakların (personel, araç, mal, malzeme, ekipman) ve hizmet gruplarının izlenip ihtiyaç ve taleplerinin yönetebildiği bir komuta sistemidir. Sistem ile olayın komutasının sağlanmasının yanında kaynakların doğru ve hızlı bir şekilde ihtiyaç duyulan yerlere yönlendirilmesi ve takibi sağlanmaktadır. Gösterge Paneli Modülü AYDES içerisine yapılan olay tanımlamalarının listelendiği modüldür. Bu modülde herhangi bir olayın meydana geliş tarihi, olayın yeri, olayın büyüklüğü ve hangi hizmet grubunun müdahale çalışmalarında yer aldığı ile ilgili hususlar bulunmaktadır. İyileştirme Modülü Afet ve acil durumlarda meydana gelen hasarın tespit edilmesi, acil yardım talep ve ödemelerinin takibi, etüt raporlama sürecinin sistematik hâle getirilmesi, kayıtların tek merkezde tutulması, yatırım programı koordinasyonu gibi önemli iyileştirme süreçleri elektronik ortama aktarılmaktadır. Mekânsal Bilgi Sistemi Modülü Tüm kurum ve kuruluşlardan afet yönetiminde kullanılabilecek mekânsal verileri toplamak suretiyle merkezî bir mekânsal veri tabanı oluşturup afetlerin yönetimi esnasında bu verileri işleyip analiz edebilecek sistemlerdir. Ortak Harekât Resmi Modülü Etkin bir afet/acil durum hazırlık ve müdahalesinin yapılabilmesi için aynı CBS teknolojileri kullanılarak "Ortak Harekât Resmi (OHR)" (Common

Operating Picture – COP) ekranları oluşturulmuştur. HİZMET

GRUPLARININ AYDES ÜZERİNDE RAPORLAMA USULLERİ

Hizmet gruplarının raporlama usullerine değinmeden önce sahada nasıl çalıştıklarıyla ilgili kısa bir bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Sahada çalışan hizmet grupları, kendi hizmet grubunun operasyon merkezinin koordinasyonunda görev yaparlar.

Raporlama hiyerarşisi: Raporlama usulleri kapsamında, operasyon ve lojistik ekipleri, oluşan afet ve acil durumla ilgili resmî raporlarını yerel düzey hizmet grup yöneticisine sunar. Yerel düzey hizmet grubu yöneticisi, bu bilgiler doğrultusunda hazırladığı raporları valiliğe ve ulusal düzey hizmet grubuna iletir. Basın ve kamuoyunun bilgilendirilmesi vali ve AFAD tarafından yapılır. Operasyon ve lojistik ekipleri ile AFAD arasında yer alan tüm birimler arasında resmî raporlama haricinde sürekli karşılıklı bilgi akışı olacaktır.

Hizmet Gruplarında Raporlama

Arama kurtarma hizmet grubu raporu

Bu hizmet grubu afet ve acil durumlarda 0. dakikadan itibaren olay yerine hareket eder. Hizmet grubu operasyon merkezinde kullanılan ilk rapor; genel bilgiler rapor formudur. Enkazda veya olayda çalışan kişilerin detaylı bilgileri ise kişi detay bilgileri rapor formunda bulunur.

Altyapı hizmet grubu raporu

Bu hizmet grubunda raporlamalar, herhangi bir raporlama formuna girilmeden direkt olarak AYDES üzerine yapılmaktadır. Aynı bağış ve depo yönetimi hizmet grubu raporu Bu hizmet grubu, afet bölgesine gelen aynı bağış malzemelerini kabul eder, depolayıp afetzedelere dağıtımını yapar.

Barınma hizmet grubu raporu

Barınma hizmet grubu, afetzedelerin geçici barınmalarının organizasyonu ve koordinasyonunu yürüten hizmet grubudur.

Beslenme hizmet grubu raporu

Beslenme hizmet grubu, afetzedelerin günlük beslenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere aşevleri ve gıda dağıtım noktaları kuran, işleten ve koordinasyonunu yürüten hizmet grubudur.

Defin ve kimliklendirme hizmet grubu raporu

Bu hizmet grubunda raporlama, doğrudan AYDES'e giriş yapılarak gerçekleştirilmektedir. Olay komuta modülünde, hizmet grubu yetkilisi, hizmet grubunun yaptığı çalışmaların genelini oluşturan bilgilerin girişini yapar.

Enerji hizmet grubu raporu

Bu hizmet grubunda raporlamada, doğrudan AYDES'e giriş yapılmaktadır. Olay komuta modülünde, hizmet grubu yetkilisi, üç sekmede bilgileri girer. Enkaz kaldırma hizmet grubu raporu Afet bölgesinde yıkılan ve içine girilmesi sakıncalı olup yolları kapatan enkaz büyüklükleri, hangi yolları kapattığı, enkaz türü ve enkazın adresi gibi bilgileri içeren mesaj formlarıdır. Her bir enkaz için hazırlanan mesaj formları ile toplam enkaz durumunu içeren genel mesaj formu, olayın 72 saat ardından AADYM 'ye gönderilir.

Teknik Destek Hizmet Grubu

Teknik destek ve ikmal hizmet grubu raporlarında; afet bölgesindeki iş makinelerinin sayısı, niteliği, çalışma vardiyası bilgileri bulunur. Ayrıca;

- Tahliye yerleştirme ve planlama hizmet grubu raporu
- Satın alma ve kiralama hizmet grubu raporu
- Sağlık hizmet grubu raporu
- Psikososyal destek hizmet grubu raporu
- Nakliye hizmet grubu rapor
- Muhasebe bütçe ve mali raporlama hizmet grubu raporu
- KBRN hizmet grubu raporu
- Kaynak yönetimi hizmet grubu raporu
- Hizmet grupları lojistiği hizmet grubu raporu
- Hasar tespit hizmet grubu raporu
- Haberleşme hizmet grubu raporu
- Güvenlik ve trafik hizmet grubu raporu
- Gıda tarım ve hayvancılık hizmet grubu raporu raporlandırmaları da yapılmaktadır.

ULUSLARARASI GÖREVLERDE RAPORLAMA USULLERİ

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Sivilleri Koruma Mekanizması kapsamında görev yapan uluslararası ekipler, OSOCC (Saha Operasyon ve Koordinasyon Merkezi)'ne sundukları raporlar ile OSOCC'un OCHA ve ERCC'ye sunduğu rapor formlarından meydana gelir. Sahada çalışan USAR ekipleri ile Avrupa Birliği modül ekipleri, yaptıkları çalışmalarını İngilizce olarak raporlarlar. OSOCC'a gönderilen raporlar incelenir ve OSOCC tarafından afet genel durumu, karşılaşılan zorluklar raporu, operasyon ekiplerinin sayı ve kapasite raporları, yerel yetkililer (LEMA) ile yapılan görüşme raporları olmak üzere çeşitli raporları BM OCHA'ya ve ERCC'ye (Avrupa Afet Yönetim Merkezi) gönderirler.

OLAY SONRASI ACİLİYET GEREKTİREN YÖNETİMSSEL ÇALIŞMALAR

Afet sonrası hayatın normalleşmesine yönelik çalışmalardan ilki afetzedelerin barınma ve beslenmesidir. Afetzedelerin bu travmaları atlatmaları için psikososyal desteğe ihtiyaçları vardır. Kayıpları ile alakalı olarak ne türde bir yardıma kavuşacağını, hayatının geri kalan kısmında kendisine sunulacak imkânları bilmek isterler.

Afetzedeler İçin Yapılacak Çalışmalar

Hayatta kalanlar için beslenme ve barınma probleminin çözümü TAMP kapsamında ilk sırada ele alınmaktadır. Barınma Hizmetleri Afet sonrasında enkazdan kendi imkânları ile çıkan afetzedelerin hangi geçici barınma merkezinde barındırılacağı konusu çözülmüştür. Buna göre afetzedeler sırasıyla;

- Toplanma merkezleri,
- Geçici barınma merkezleri,
- Afet bölgesi dışında barındırma,
- Çadır kent ve konteyner kentlere yerleştirilerek kalıcı konutlarının teslimine kadar barınma hizmetlerinden yararlandırılır. Toplanma merkezleri; afet bölgesinde bulunan ve afetten etkilenmeyecek durumda seçilerek planlara işlenmiş olan park, otopark, kent/köy meydanı ve boş arazilerdir. Toplanma merkezine ulaşan afetzedeler, tahliye yerleştirme ve nakliye hizmet gruplarınca afet öncesinde tespit edilmiş ve planlarda belirtilen ve çadır kent ve konteyner kentler kuruluncaya kadar ikamet edecekleri geçici barınma merkezlerine yerleştirilirler. Geçici barınma merkezleri; kamu kurum ve kuruluşlarının yatak kapasitesi olan misafirhaneleri ve eğitim merkezleri, yatılı ilk ve orta dereceli okul yurtları, Yurt-Kur'a ait yurtlar, yatılı Kuran kurslarının yatak kapasiteleridir. Geçici barınma merkezlerine yerleşen afetzedelerin kayıt işlemleri yapılarak çadır kent ve konteyner kentlere yerleştirilecek ya da afet bölgesi dışında barındırılacak afetzedelerin tespiti bu süreçte yapılır. Kira yardımı ve nakdi yardım yapılacak afetzedeler tespit edilerek gerekli tedbirler alınır. Afet bölgesi dışında barındırma; özellikle yıkıcı etkisi büyük olan afetlere maruz afetzedeler afet bölgesi dışına gitme eğilimi içindedirler. Bu durumda; geçici barınma merkezlerinde il dışına gitmek isteyen afetzede ailelerin ilgili hizmet gruplarınca tespitleri yapılarak nakliye hizmet grubunca il dışına gitmeleri sağlanır. İl dışına çıkan afetzedelerin barınacağı merkezler; daha önceden tespit edilerek il müdahale planlarında belirtilmiş olan yerlerdir. Çadır kent ve konteyner kentler; barınma hizmet grubu tarafından kurulur. Bu alanlarda; barınma, beslenme hizmetleri başta olmak üzere, afetzedelerin sağlık, eğitim, ibadet, kültürel ihtiyaçları karşılanırken, ihtiyaç duyulan psikososyal destek hizmetlerinden de faydalanmaları sağlanır. Beslenme Hizmetleri Afet sonrasındaki ilk 3 saat sonrasında afetzedelerin beslenmeye yönelik olarak ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları konusuna odaklandıkları izlenmiştir. Afetzedelerin beslenme ihtiyacının karşılanması Türk Kızılayı'nın görevidir. Türk Kızılayı, destek çözüm ortakları ile birlikte enkazdan kurtulan afetzedelerin beslenme ihtiyacını TAMP organizasyonu kapsamında, toplanma merkezlerinde karşılamaya başlar.

Psikososyal Destek Hizmetleri

TAMP kapsamında, afetzedelere psikososyal destek hizmeti vermek üzere aile, çalışma ve sosyal politikalar il müdürlüğü koordinasyonunda oluşturulan ekipler; öncelikle afet öncesinde afetlerde çalışacak olan bütün personele psikososyal destek eğitimlerinin verilmesini sağlar. Buradaki amaç, afet bölgesinde bulunan afetzede ve yakınları ile uygun iletişim kurulmasını sağlamaktır. Psikososyal hizmet grubu, toplanma alanlarından başlamak üzere afetzede ve yakınlarının temel ihtiyaçlarını tespit eder ve ihtiyaç sahiplerinin durumunu diğer hizmet gruplarına bildirir. Afet bölgesindeki afetzedeler ile yakınlarına ve afet alanında çalışan personele psikososyal destek verir.

Afet Bölgesinde Yürütülecek Çalışmalar

Afet sonrasında arama kurtarma faaliyetlerinin tamamlanmasının ardından afet bölgesinde bazı çalışmalar yürütülmeye devam eder. Çalışmaların sağlıklı yürütülebilmesi için işe öncelikli olarak durum tespiti yapılmasıyla başlanır. Yapı stokunun, haberleşme ünitelerinin, enerji hatlarının, yerleşim alanlarının altyapıları, ulaşım altyapısının durumları hakkında ön tespitlerin ardından kesin hasar tespitleri ele alınır.

Ulaşım Altyapı Hizmetleri

Afetten sonra, afet bölgesine ulaşımın sağlanması çok önemlidir. Afet bölgesine en hızlı ve güvenli ulaşımın sağlanmasından ve seyrüsefer düzenlenmesine yönelik koordinasyondan; ulusal düzeyde Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, yerel düzeyde ise kara yolları bölge müdürlüklerinin koordinasyonunda

oluşturulan ulaşım altyapı hizmet grubu sorumludur. Hasar görmüş kara ve demir yolları ile hava ve deniz limanları, köprü ve viyadüklerin onarımlarını yaptırmak da bu hizmet grubunun sorumluluğundadır. Haberleşme Hizmetleri Afet sonrasında kesintisiz ve güvenli haberleşmenin sürdürülmesine yönelik koordinasyondan ulusal düzeyde Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, yerel düzeyde ise bilgi teknolojileri ve iletişim bölge müdürlükleri koordinasyonunda oluşturulan haberleşme hizmet grubu sorumludur. Haberleşme hizmet grubu; mevcut haberleşme kaynaklarını belirlemek ve kurumlar arası entegrasyonu sağlamak ile gerek afet bölgesi dışından afet yönetim merkezlerine gerekse afet bölgesi içerisinde koordinasyonun sağlanması için gerekli çalışmaları yürütür. Bunu yaparken afet alanındaki faal iletişim tesislerini belirlemek ilk önceliğidir. Enerji Hizmetleri Afet bölgesinde elektrik, doğal gaz vb. enerji hatlarının acil onarımını yaparak en kısa sürede bu hizmetlerin normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan, ulusal düzeyde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yerel düzeyde ise TAMP organizasyonunda belirtilen elektrik dağıtım şirketlerinin koordinasyonunda oluşturulan enerji hizmet grubu sorumludur. Enerji hizmet grubu; afet bölgesinde afetten etkilenen elektrik, doğal gaz vb. enerji ile ilgili altyapı tesislerinin acil onarımını yapmak, yaptırmak ve devamlı hizmet vermesini sağlamaktan birinci derecede sorumludur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Hizmetleri Afet sonrasında; tarım alanlarının hasar tespitini yapmak, gıda güvenliğini sağlamak ile ölen, itlaf edilmesi gereken ve etkilenen hayvanların sağlığı konusunda gerekli çalışmaları yürütmeye yönelik koordinasyondan; ulusal düzeyde Tarım ve Orman Bakanlığı, yerel düzeyde ise il tarım ve orman müdürlüklerinin koordinasyonunda oluşturulan hizmet grubu sorumludur. Gıda, tarım ve hayvancılık hizmet grubu; afetlerde çiftçilerin bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimindeki zarar tespitlerini yaparak üst birimlerine rapor eder. Gerekli duyulan yardımlar hususunda bilgilendirme yapar. Afet sonrasında, afet bölgesi dışından gelen gıda yardımları ve afet bölgesinde kullanılacak gıdaları kontrol etmek suretiyle, gıda güvenliği konusunda gerekli tedbirleri alır. Hasar Tespit İşleri Afet sonrasında, afet bölgesinde meydana gelen, altyapı (su, kanalizasyon, arıtma vb.) ve yapı stokunda meydana gelen yaklaşık ön hasar boyutunu ivedilikle belirlemek ve hasar tespit hizmetlerini yapmaya yönelik koordinasyondan; ulusal düzeyde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yerel düzeyde ise çevre ve şehircilik il müdürlükleri koordinasyonunda hasar tespit hizmet grubu sorumludur. Hasar tespit hizmet grubu; bina, altyapı (su, kanalizasyon, arıtma vb.) ve kritik tesislerin hasar tespitini yapar, yaptırır ve yapılan çalışmalar hakkında üst makamları bilgilendirir.

Altyapı Hizmetleri

Afet bölgesinde su, kanalizasyon ve arıtma tesisi vb. hatlarının acil onarımını yaptırarak en kısa sürede bu hizmetlerin normale dönmesini sağlamaya yönelik koordinasyondan; ulusal düzeyde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, yerel düzeyde ise ilbank bölge müdürlükleri koordinasyonunda konu ile alakalı kurum ve kuruluşlardan oluşturulan altyapı hizmet grubu sorumludur. Altyapı hizmet grubu; hasarları tespit edilen afet bölgesindeki su, kanalizasyon, arıtma vb. altyapı tesislerinin acil onarımını yaptırmak ve devamlı hizmet vermesini sağlamakla görevlidir. Bu konuda öncelik; afet bölgesi için önemli ve kritik tesislerin kısa sürede devreye girmesini sağlamaktır.

Enkaz Kaldırma Hizmetleri

Afet bölgesinde enkazın kaldırılmasına yönelik koordinasyondan ulusal düzeyde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, yerel düzeyde ise çevre ve şehircilik il müdürlükleri koordinasyonunda ilgili kurum ve kuruluşlardan oluşturulan enkaz kaldırma hizmet grubu sorumludur. Arama ve kurtarma çalışmaları bittikten sonra bina, tesisler ve çevredeki enkazın kaldırılmasını sağlamakla beraber enkaz kaldırma hizmet grubu; yıkılması gereken hasarlı binaların yıkılması, yıktırılması ve enkazın kaldırılmasını sağlamaktan da sorumludur.

Yaşamın Normale Dönüştürülmesi Sürecinde Yapılan Çalışmalar

Afetler, hayatın normal akışını bozar. Hayatın normalleştirilmesine yönelik çalışmalar, iyileştirme çalışmalarıdır. İyileştirme çalışmaları; ön iyileştirme ve iyileştirme çalışmaları olmak üzere iki başlıkta incelenir. Ön iyileştirme çalışmaları, kısa vadeli çözümleri içerirken iyileştirme çalışmaları, kalıcı çözümler sunar. 7269 sayılı Afet Kanunu, afet sonrasında yapılacak iyileştirmenin nasıl yapılacağına genel çerçevesini oluşturur. Ön İyileştirme Çalışmaları Afetin oluşundan sonra afet bölgelerine öncelikli olarak acil durum hizmetleri alt servisinde yer alan hizmet grupları hizmet vermeye başlar. İlk 72 saatten sonra afet bölgesine ön iyileştirme hizmet grupları müdahalede bulunur. Bu hizmet grupları; hasar tespitini yapar, altyapı onarımını gerçekleştirir, afetzedelerin beslenme, barınma ihtiyaçlarını karşılar ve psikososyal destekte bulunur. Enkaz altından ölü olarak çıkarılanların defin işlemlerini gerçekleştirir ve enkazları temizler.

Genel Hayata Etkililik

Afetten sonra afetin genel hayata etkili olup olmadığı, yapılacak yardımlar bakımından önemlidir. Genel hayata etkililik ölçütleri; Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiştir. Afet meydana geldikten sonra afetin genel hayata etkili olduğuna dair başkanlığın uygun görüşü doğrultusunda valilik tarafından genel hayata etkililik oluru alınır. Genel hayata etkililik oluru olmayan afetlerde afetzedelere yardım yapılmaz.

Hasar Tespiti

Afet bölgesindeki yerleşim yerlerine gönderilen hasar tespit hizmet grubu ekipleri resmî ve özel binalarda hasar tespitlerine başlar. Hasar tespit çalışmaları; ön, kesin, itiraz ve muhakkik hasar tespiti olmak üzere sırasıyla yapılır. Hasar tespitlerinde hasar durumları; hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı ve yıkık şeklinde tasnif edilir. Yapılan hasar tespit çalışmaları aleni olup yapılarında hasar olan vatandaşlar kesin hasar tespitlerine itiraz ederler.

Hak Sahipliği Çalışmaları

Hasar tespiti ile afetzede olarak kabulü kesinleşmiş olan ailelerden, kendilerine inşaat kredisi verilmesini veya bina yaptırılmasını isteyenlere, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nca hak sahibi kabul edilmeleri hâlinde yardım yapılır. Kesin hasar tespit raporlarının onayı ve ilanından sonraki 2 aylık yasal süre içerisinde talep ve taahhütname veren, konutları yıkık veya ağır derecede hasar gören afetzede aileler hak sahibi kabul edilirler. Etüt Proje Çalışmaları Hak sahiplerine, uygun taşınmazlar üzerinde yer seçimi yapılır. Yeni yerleşim yerlerinin yer seçimi çalışmaları, AFAD il müdürlüklerinin organizasyonunda oluşturulan yer seçimi komisyonu tarafından yapılır. Yer seçimi komisyonunca, topoğrafya, zemin, litoloji, mülkiyet yönü ile uygun bulunan alanlar komisyon üyelerince belirlendikten sonra yer seçimi protokolü hazırlanır. Hazırlanan bu protokol, komisyon üyelerince imza altına alınır. Düzenlenen yer seçimi protokolleri AFAD Başkanlığı'na gönderilir. Hazırlanan protokol seçilen yerin durumuna göre Başkanlıkça veya Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanır. Onaylanan protokol gereği tahsis, harita, imara esas jeolojik rapor, imar planı ve tescil işlemleri sırasıyla tamamlanır. Toplu alanlar için oluşturulan parseller kura ekilerek hak sahiplerine ipotekli olarak devredilir. 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre inşaat yapılacak duruma getirilerek etütler tamamlanır. İnşaatlara Başlanılması Yıllık yatırım programına alınan afet konutlarının ruhsat işlemleri tamamlanarak inşaat yapımına başlanır. İnşaat ruhsatı, ilgili belediyeden veya il özel idaresinden alınır. Afet konutlarının ruhsatları, her türlü vergi resim ve harçtan muaftır. Afet konutları;

- İhale yöntemi ile

- Evini yapana yardım (EYY) yöntemi ile yapılır.

İhale yöntemi ile yapılacak inşaatlarda uygulanacak proje kesinleşmiş ve onanmıştır. EYY yöntemine göre ise; onaylı tip projeler uygulanabileceği gibi hak sahibinin talebi üzerine AFAD il müdürlüklerince onaylanan projeler de uygulanabilir. İnşaatlar tamamlandıktan sonra teslim tutanağı ile hak sahibine teslim edilir.

Devir Temlik İşlemleri

Hak sahipleri, borçlarını ödedikten sonra il afet ve acil durum müdürlüklerine müracaat ederek tapularının üzerinde bulunan ipotek şerhinin kaldırılmasını isterler. İl AFAD müdürlüğü, şerhin kaldırılmasını isteyen yazı yazarak ipoteğin kaldırılması talebinde bulunur. Tapu müdürlükleri gerekli işlemi tamamlar. Diğer Hususlar Afet konutları için borçlanan hak sahipleri, borç ödemelerini teslim tarihinden itibaren 2 yıl ödemesiz, 20 yılda tamamlarlar. Konutlarının teslim tarihinden sonra kira yardımı yapılanlar bu yardımı alamaz.